

Astrid Midtun

Å bevisstgjøre kjønn for å oppheve kjønn

Killmiddag og innlemmelse av maskulinitet i feminisme

Masteroppgave i Lektorutdanning i samfunnsfag

Veileder: Hilde Bjørkhaug

Juni 2022

Astrid Midtun

Å bevisstgjøre kjønn for å oppheve kjønn

Killmiddag og innlemmelse av maskulinitet i
feminisme

Masteroppgave i Lektorutdanning i samfunnsfag
Veileder: Hilde Bjørkhaug
Juni 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

I kjølvannet av en rekke festivalovergrep i Sverige sommeren 2016 ble ideen om Killmiddag født. Grunnlegger av den svenske likestillingsorganisasjonen Make Equal, Ida Östensson, oppfordret svenske menn til å snakke med hverandre om hva som kunne gjøres for å stoppe overgrepene. På Killmiddag møtes menn over en middag og prater seg gjennom samtaleguider om temaer som vennskap, kjærlighet og sex. Ambisjonen er «att ge killar och män chansen att börja med sig själva i kampen för ett jämställt och jämlikt samhälle» (Killmiddag, i.d.). I invitasjonen til tiltaket fremheves problemer som ofte rammer menn, slik som ensomhet og lite tid med sine barn. Killmiddag er både et initiativ som lar menn engasjere seg i feministisk praksis, i tillegg til at menns utfordringer blir løftet frem. Gjennom kvalitativ analyse av fem dybdeintervjuer med svenske menn som har deltatt på Killmiddag diskuterer jeg problemstillingen: «Hvordan oppfatter deltagere på Killmiddag menn og maskuliniteten sin plass i feministbevegelsen?»

Analysen er inspirert av fenomenologi og hermeneutikk, og struktureres etter tre hovedtemaer: (1) forestillinger om kjønn, (2) syn på likestilling, og (3) Killmiddag som likestillingstiltak. Gjennom analysen identifiserer jeg noen hovedfunn. Deltakerne oppfatter maskulinitet som negativt. De anerkjenner sine privilegier som menn, men samtidig opplever de at det ikke er plass til menns utfordringer i samtalen om likestilling mellom kjønnene.

Jeg tolker at deres forståelse av maskulinitet er forankret i det hegemoniske maskuline ideal (Connell, 1995/2005). Dette idealet er ikke forenelig med feministisk praksis, ettersom denne formen for maskulinitet underordner både kvinner og andre maskuliniteter. Ettersom dette er informantenes forståelse av det som er mannlig, opplever de ikke at maskulinitet har plass i feminismen. Informantene legemliggjør egenskaper knyttet til femininitet, som jeg tolker som en form for feministisk praksis. Videre er deltakernes oppfatning av likestilling preget av binær kjønnsdiskurs (Butler, 1990;2004). Dette fører til at de ikke opplever menns utfordringer som del av likestillingsprosjektet. Til slutt argumenterer jeg for at deltakerne involverer seg i feminisme ved å bli bevisste på egen kjønnspraksis. På grunn av maskulinitets posisjon som nøytral og universell, er bevisstgjøring elementært for at menn skal kunne ha mulighet til å gjøre kjønn mindre relevant i interaksjon.

Abstract

In the wake of a number of festival abuses in Sweden in the summer of 2016, the idea of «Killmiddag» (Boy's dinner) was born. Ida Östensson, founder of the Swedish gender equality organization Make Equal, encouraged Swedish men to talk to each other about what could be done to stop the abuse. At Killmiddag, men meet over a dinner and talk through conversation guides about topics such as friendship, love and sex. The ambition is to give men the chance to start with themselves in the strife for an equal society. The invitation to the measure highlights problems that often affect men, such as loneliness and little time with their children. Killmiddag is both an initiative that allows men to get involved in feminist practice, and in addition, challenges that men face are highlighted. Through a qualitative analysis of 5 qualitative in-depth interviews with Swedish men who have participated at Killmiddag, I discuss the issue: «How do participants at Killmiddag perceive men and masculinity's place in the feminist movement? » "

The analysis is inspired by phenomenology and hermeneutics, and is structured according to three main themes: (1) Perceptions of gender, (2) views on gender equality and (3) Killmiddag as an initiative for gender equality. Through the analysis, I identify some main findings. Participants perceive masculinity as negative. They recognize their privileges as men, but at the same time they experience that there is little room for men's challenges in the conversation about gender equality.

I interpret that their understanding of masculinity is rooted in the hegemonic masculine ideal (Connell, 1995/2005). This ideal is not compatible with feminist practice, as this form of masculinity subordinates both women and other masculinities. As this is the informants' understanding of what is masculine, they themselves experience that the masculine has no place in the feminist movement. They embody practices related to femininity, which I interpret as a form of feminist practice. Furthermore, the participants' perception of gender equality is characterized by binary gender discourse (Butler, 1990; 2004). This means that they do not experience men's challenges as part of the same project. Finally, I argue that participants engage in feminist practice by becoming aware of their own gender practice. Due to the position of masculinity as neutral and universal, awareness is elementary for men to be able to make gender less relevant in interaction.

Forord

Dette er de siste sidene i sagaen om mitt liv som trondheimsstudent. Det føles vemodig å skulle avslutte studenttilværelsen. Jeg ser tilbake på seks herlige år med latter, sang, glede og ikke minst akademiske innsikter. Arbeidet med denne oppgaven har vært både spennende og utfordrende, og jeg tar med meg forståelser jeg vet blir nyttige i arbeidslivet. Oppgaven er samfunnsfagdidaktisk relevant, da perspektivene på kjønn og likestillingsarbeid som jeg har tilegnet meg gjennom arbeidet med oppgaven kan føre til fruktbare diskusjoner i et klasserom. Før dere som leser dette skal få dykke ned i svenske menn, teorier om kjønn, og forståelser av maskulinitet, er flere som skal ha takk for at denne oppgaven blir levert.

Først vil jeg takke min veileder Hilde Bjørkhaug. Du har gitt meg inspirasjon og motivasjon til å skrive, og du har hjulpet meg i å rydde opp i tankene når ting føles kaotisk. Takk for fine samtaler, støtte og gode råd gjennom hele prosessen. Jeg har satt stor pris på deg. Ingvill Stuvøy har også spilt en viktig rolle for meg i arbeidet med prosjektet. Takk for faglige innspill i hele arbeidsperioden.

Informantene mine skal også ha takk for at de ville stille til intervju. I en travel hverdag har de satt av tid til mitt prosjekt. Uten dere ville ikke oppgaven vært til. Jeg vil også takke alle som har hjulpet til med rekruttering.

Mot slutten av prosjektet er det spesielt tre bra damer som har tatt seg tid til å korrekturlese, diskutere og gi innspill til oppgaven. Agnes Blom Nysæther, Marie Hov Aanæs og Rikke Storvik Sjøhelle fortjener alle tre en liten medalje. Tusen takk!

Selv om dette har vært en spennende prosess, har det også vært en krevende tid. Da er det godt å ha gode folk rundt seg. Takk til familie, den fine klassen jeg har gått i og ikke minst til alle de fine folkene jeg har blitt kjent med gjennom Radio Revolt. En spesiell takk til Sunniva Skurtveit som har vært min nærmeste studievenninne gjennom hele lektorstudiet. Vi har gjort mye gøy sammen, og stått sammen gjennom oppturer og nedturer. Jeg setter stor pris på deg. Jeg vil også takke min kjæreste, Endre, for gode ord og nye klistremerker når motivasjonen forsvinner.

Astrid Midtun

Trondheim

Juni, 2022

Innhold

1. Innledning	1
1.1. Menn, likestilling og feministiske initiativ	2
1.2. Begrepsavklaring	4
1.3. Problemstilling og oppgavens struktur	5
2. Teori og tidligere forskning	7
2.1. Å gjøre kjønn	8
2.1.1 Å oppheve kjønn	10
2.2. Kjønn som diskursivt og iscenesatt	11
2.3. Menn og maskuliniteter	13
2.4. Perspektiver på menn og feminisme	17
2.4.1. Samtale, følelser og feminisme	18
2.5. En oppsummering	20
3. Metode	21
3.1. Vitenskapsteoretisk posisjonering	21
3.2. Forskningsdesign	21
3.2.1. Utvalg	22
3.2.2. Rekrutteringsprosessen	23
3.2.3. Planlegging og gjennomføring av intervju	23
3.2.4. Intervju gjennom videosamtale	25
3.2.5. Språk	25
3.3. Analyseprosessen	26
3.3.1. Transkribering	26
3.3.2. Koding og analyse	27
3.4. Studiens metodiske refleksjoner	28
3.4.1. Forskerrollen	28
3.4.2. Forskningsetiske betraktninger	29
3.4.3. Gyldighet og generalisering	30
4. Analyse	31
4.1. Forestillinger om kjønn	31
4.1.1 Den negative maskuliniteten	32
4.1.2. Ikke som andre menn	33

4.1.3.	Mannlighet er sosialisert	35
4.1.4.	Følelser og mannlighet	36
4.2.	Syn på likestilling	38
4.2.1	Samfunnet er patriarkalsk.....	39
4.2.2	Menn lider også under patriarkatet.....	40
4.3.	Killmiddag som tiltak for økt likestilling	42
4.3.1.	Preaching to the choir eller sterkere sammen?.....	42
4.3.2.	Emosjonelt likestillingsarbeid	44
5.	Diskusjon.....	46
5.1.	Feminine menn eller nye maskuliniteter?	46
5.2.	Binær likestillingsdiskurs.....	47
5.3.	Iscenesatt følelsesliv	47
5.4.	Å oppheve kjønn ved å understreke kjønn.....	48
6.	Avsluttende refleksjoner.....	50
6.1.	Videre forskning	50
	Litteraturliste.....	52
	Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD	60
	Vedlegg 2: Samtykkeskjema til informanter.....	63
	Vedlegg 3: Intervjuguide.....	66
	Vedlegg 4: Utlysning	68

1. Innledning

'Killkompisar! Vi k anner alle till problemen med det sexuella v ldet. Vi vet att det nästan uteslutande  r m n som ligger bakom det. [...] Vi vet att var femte man saknar en nära vän och att vi jobbar så mycket att vi inte umgås så mycket vi önskar med våra barn. Statistiken finns tillgänglig och kvinner har jobbat länge för att befria sig från all skit som k nsnormerna ställt till med. Ska vi inte ses på en middag eller fika och prata om hur vi kan bryta oss loss? Även om vi ikke känner igen oss i siffrorna eller beskrivningen ovan så kanskje vi kan engagera oss  nd ? F r framtiden? F r andra? F r en annen tr kig sak år ju att det som drabbar oss drabbar i f rl ngningen även andre. Vilka år på? Når ska vi ses? Med hoppfulla h lsningar.' (Killmiddag, i.d.).

Slik lyder invitasjonen til det svenske likestillingstiltaket #Killmiddag¹, lansert av organisasjonen Make Equal. På Killmiddag møtes menn over en middag eller «fika», og prater seg gjennom samtaleguider som er utviklet av Make Equal. Hver samtaleguide tar for seg et bestemt tema. Temaene er for eksempel vennskap, sex, kjærlighet og sårbarhet. Organisasjonens ambisjon med tiltaket er «att ge killar og m n chansen att b rja med sig själva i kampen f r ett jämställt och jämlikt samhälle» (Killmiddag, i.d.). Tiltaket ble til i kjølvannet av en rekke festivalovergrep som fant sted i Sverige sommeren 2016.

Under festivalen «Putte i Parken» i Karlstad fikk politiet inn 27 anmeldelser av seksuelle overgrep (Suvantne, 2016). I august samme sommer ble festivalen «We are Stockholm» arrangert, og etter tre dager hadde 22 seksuelle overgrep blitt anmeldt til politiet (Røed, 2016).  ret etter ble en jente i 15-års alderen voldtatt under en konsert på Br vallafestivalen (NTB & Moltubak, 2017). Disse, og lignende hendelser, skapte debatt og fikk konsekvenser for svensk festivalliv. Br vallafestivalen ble avlyst året etter på grunn av overgrepet i 2017 (NTB & Moltubak, 2017). I 2018 ble «Statement Festival» arrangert. Dette er en festival som skulle forgå uten nærværet av cis-menn² i respons til de nevnte overgrepene (Statement Festival, i.d.). Etter disse hendelsene skrev grunnlegger av den svenske likestillingsorganisasjonen Make Equal, Ida Östenson, en facebookpost der hun oppfordret menn til   prate seg imellom om hvordan de kunne hindre overgrep. Posten fikk over tusen delinger på bare minutter, og skapte ideen om Killmiddag (St lner, 2018).

¹ Heretter vil tiltaket kalles Killmiddag

² Ciskj nnede identifiserer seg med sitt biologiske kjønn, i motsetning til transpersoner

Siden Killmiddag ble lansert har fenomenet fått stor oppslutning i Sverige, og internasjonal oppmerksomhet. I 2017 ble det arrangert en Killmiddag for mannlige representanter i Riksdagen, der rundt 20 menn fra 7 ulike partier deltok for å prate med hverandre om mannlighet (Lindström, 2017). På denne tiden ble Killmiddag omtalt i svensk presse som «Sveriges viktigste middag» (Olsson & Lauri, 2020). Fenomenet er omtalt av internasjonal presse, blant annet av BBC (Savage, 2020). Det Svenska Institut, et statlig finansiert organ i Sverige, har tatt initiativ til å spre Killmiddag internasjonalt under navnet #globalguytalk (Swedish Institute, i.d.). Det er et likestillingstiltak som tar utgangspunkt i menns opplevelser av å være mann. Tiltaket har jeg derfor brukt som utgangspunkt for en diskusjon av mannens og maskulinitetens rolle i likestillingskamp både for kvinner og menn.

I denne oppgaven ønsker jeg å belyse hva det betyr for disse mennene «at börja med sig själva» i kampen for et likestilt samfunn. Killmiddag forener to ideer. Den ene er å oppfordre menn til å delta i likestillingskamp, og den andre er at menn også er lider under kjønnsnormer (Olsson & Lauri, 2020). Det finnes flere eksempler på at menn blir oppfordret til å engasjere seg i kvinnekamp. Kampanjen «Don't be that guy» fra politiet i Skottland ber menn granske seg selv først når det kommer til seksuell vold. Kampanjen hevder at seksuell vold starter lenge før man selv tror det gjør det, og at man må jobbe med egne holdninger ovenfor kvinner (Rawlinson, 2021). FN kampanjen «He for She» skal få mannlige ledere til å forplikte seg til å gjøre sin del i likestillingskampen, og hevder at det ikke er snakk om kvinners rettigheter- men menneskerettigheter (HeForShe, 2019). Slik jeg ser det, er felles for disse tiltakene en oppfordring til menn om å ta ansvar for kvinnens situasjon. Min oppfattelse er at Killmiddag på ett vis er et tiltak som gjør det samme, men som i tillegg ber mennene å reflektere rundt egne utfordringer. I invitasjonen nevnes for eksempel at menn savner nære venner og mer tid med sine barn. Tiltaket gir grunnlag for å kunne studere hvordan foreningen av disse to oppfordringene oppleves av deltakerne.

1.1. Menn, likestilling og feministiske initiativ

Killmiddag startet som en oppfordring til menn om å snakke sammen om overgrep. Ved å belyse vold og trakassering løfter tiltaket frem det mange oppfatter som mannsrollens skadelige sider. Killmiddag fikk økt oppmerksomhet etter #MeToo³ (Olsson & Lauri, 2020). MeToo-bevegelsen tok fart i oktober 2017 da skuespiller Alyssa Milano, i sammenheng med anklagene for seksuell trakassering mot filmprodusent Harvey Weinstein, skrev en tweet der

³ Heretter MeToo

hun oppfordret kvinner til å dele erfaringer med seksuell trakassering under emneknaggen. Kampanjen fikk enorm respons, og fikk kvinner over hele verden til å dele erfaringer med seksualisering, trakassering og overgrep. Emneknaggen ble brukt over 12 millioner ganger det første døgnet, og kampanjen spredte seg til hele verden (Fileborn & Loney-Howes, 2019). I feministisk debatt har maskulinitet en tendens til å bli drøftet som noe negativt. I det feministiske tidsskriftet *Fett* er det maskulinitet som er tema for 2022 sitt første nummer. I dette nummeret blir det diskutert vold som koblet til mannlighet (Schultz, 2022). I samme nummer blir begrepet *giftig maskulinitet* brukt for å beskrive holdninger og handlinger som forventes av menn, og som har negative konsekvenser både for menn og for samfunnet ellers (Andreassen, 2022). Mannsrollen, eller enkelte trekk som kobles til mannlighet, er offer for bekymring og kritikk i diskusjoner om likestilling og sexisme både i det offentlige ordskifte og i feministiske debatter.

Killmiddagene tar utgangspunkt i at mennene skal åpne seg for hverandre om temaer som vennskap og sex, og fortelle om egne erfaringer med disse. Middagene skal ifølge hjemmesiden være et trygt rom for å prate om hvordan det er å være mann (Killmiddag, i.d.). Utfordringene med å være mann har blitt belyst på ulike måter de siste årene i politikken og i kulturlivet. Rapperne Arif og Stig Brenner slapp tidligere i år en låt med navnet *Gutter Snakker Aldri Sammen*. Teksten tar opp hvordan gutter ikke åpner seg om egne problemer med hverandre (2022). I P3 serien *Gutter mot verden* undersøker journalist Martha Antonette Solli menn som på ulike måter har havnet utenfor samfunnet (NRK, 2022).

Likestillingsminister Anette Trettebergstuen uttalte i et intervju med Dagsavisen at ”Mannsrollen er nok trangere enn det kvinnerollen noensinne har vært” (Hanssen, 2022). Trettebergstuen har også startet prosessen med å nedsette et mannsutvalg for å belyse menns likestillingsutfordringer (Brekke & NTB, 2022).

Killmiddag inviterer menn inn for å engasjere seg i likestillingskamp. Hvordan, og i det hele tatt om, menn skal engasjere seg i feminisme har blitt problematisert og diskutert i offentligheten og innad i feministiske miljøer. Moi (2006) hevder at en av antagelsene som finnes om feminisme på tvers av det politiske spektrum er at feminister hater menn, og anser alle kvinner som uskyldige ofre for menns ondskap (s. 1737). Denne oppfatningen kan ses i sammenheng med skikkelser som den canadiske evolusjonspsykologen Jordan Peterson, som i et intervju med VG hevder at feminister ber unge menn la være å ha ambisjoner fordi da bidrar de til å opprettholde patriarkatet (Høydal, 2018). Det finnes riktignok eksempler fra

feministbevegelsen der menn ikke ønskes med på laget. Radikalfeminister har for eksempel vært opptatt av å ha kvinneeksklusive rom for å organisere seg (Mackay, 2015). Det er også slik at menn ikke har stemmerett med når det skal stemmes over paroler i 8. marskomiteen (8. marskomiteen i Oslo, i.d.). Av de mer ekstreme eksemplene forlanger Valerie Solanas i sitt manifest *SCUM (Society for Cutting Up Men) Manifesto* total utryddelse av det mannlige kjønn (1967). Menn har med andre ord ikke alltid blitt ønsket velkommen til å delta i likestillingskamp på lik linje med kvinner. Og om de skulle engasjere seg likevel til tider blitt harselert med i populærkulturen, for eksempel i Ole Paus' *Jeg er så glad i dyr* fra 1979:

Hvorfor ligger ingen med meg?

Hør på en myk manns sang:

Jeg tror på likestilling

vær så snill og sett i gang

Her mistenkes menn som engasjerer seg i likestilling å ha seksuelle motivasjoner heller enn rent politiske. Likevel kan det virke som at det finnes en forestilling om at kvinner ikke begjærer den «myke» mannen.

Med slike ideer i omløp er det ikke så overaskende at menn har følt seg ekskludert fra å delta i feministisk aktivisme, eller at menn ikke har opplevd at likestillingsproblemer som angår dem blir tatt på alvor. For eksempel i et debattinnlegg for MannsForum, en likestillingsforening som fremhever menns likestillingsutfordringer, kommenterer forfatter Ivar Bu Larssen *Debatten* på NRK. Når temaet foreldrepermisjon ble debattert var kjønnsfordelingen 1 til 7 kvinner, og Larssen hevder med dette at «Etter 50 år med likestillingskamp er den fremdeles ensbetydende med kvinnefrigjøring, mannen blir redusert til en statist for kvinners likestilling» (2022). En organisasjon som har jobbet for å inkludere menns utfordringer i likestillingskampen er Reform, ressursenter for menn. De har tiltak som for eksempel samtalegrupper for menn som opplever ensomhet og tilbyr hjelp til sexkjøpere (Reform, i.d.). Det er dog tydelig at menn og menns utfordringer plass i likestillingskampen ikke er åpenbar. Det kan i det hele tatt virke som at menns forhold til likestilling, og likestillingskampens forhold til menn, er komplisert.

1.2. Begrepsavklaring

I oppgaven vil jeg både ta i bruk begrepet *feminisme* og *likestilling*. Feminisme er *femina*, det latinske ordet for kvinne, sin isme. De som kaller seg feminister er dermed opptatt av det som har med kvinner å gjøre, og driver kvinnekamp og ønsker kvinnefrigjøring. Det finnes flere variasjoner av feminisme, og flere vil ha oppfatninger som knyttes til feminisme uten å kalle

seg feminist (Holst, 2017). Svært mange feminister er av oppfatningen at kjønnsulikhet også rammer menn (Holst, 2017, s. 7-8). Det er imidlertid rimelig å anta at ettersom feminister i stor grad er opptatt av kvinnen situasjon, vil de fleste mene at kjønnsulikheter rammer kvinner hardest. En del feminister, ofte radikalfeminister, vil betegne samfunnet som et *patriarkat*. Dette er et kjønnsmaktsystem der menn dominerer, og som gjennomsyrrer alle samfunnets sfærer, fra den private sfære til den offentlige (Holst, 2017, s. 47).

I et innlegg i Radikal Portal diskuterer filosof Torvald S. Therkildsen om feminismen i det hele tatt har plass til menn, og om menn kan kalle seg feminister (2021). Bruken av ordet feminisme må også ses i sammenheng med kvinnebevegelsens historie, som først jobbet med å gi kvinner rettigheter som arverett, tilgang til arbeidslivet og stemmerett (Holst, 2017). Feministbevegelsen har både hatt flere bølger som sier noe om hvilke kampsaker som var viktige i tiden de ble til i, som stemmerett og sosiale rettigheter som abort. I tillegg har feminismen flere retninger, som for eksempel liberalfeminisme, marxistisk feminisme og radikalfeminisme (Holst, 2017). Med denne forklaringen av feminisme ønsker jeg å belyse hvordan feminisme kan bety mye forskjellig. I min oppgave vil jeg bruke begreper som feministisk praksis og det feministiske prosjekt. Disse begrepene vil jeg bruke for å beskrive praksis og aktivisme som har som mål å minske kjønnsrettferdighet, med en anerkjennelse av at kvinners posisjon har vært underordnet i de fleste samfunn og historisk.

I norsk og skandinavisk offentlighet brukes ofte begrepet *likestilling*, *jamstellhet* eller *ligestilling* når man snakker om urettferdighet som knyttes til kjønn. Hva som menes med begrepet kan likevel være varierende. For eksempel kan man snakke om resultatlikhet, likebehandling eller likeverd (Holst, 2013). Begrepene over har ikke en definisjon som det finnes universell enighet om. Det vil dermed være viktig i min forskning å prøve å forstå hvordan informantene forstår de. Jeg vil i oppgaven ofte bruke feminisme og likestillingskamp om hverandre, da begge handler om kjønnsurettferdighet.

1.3. Problemstilling og oppgavens struktur

I denne studien er jeg interessert i hvilken plass mannen og maskuliniteten har i feminismen gjennom deltakere på Killmiddag sin opplevelse av det. Jeg vil bruke Killmiddag som et eksempel på feministisk aktivisme, eller som en feministisk praksis, som gjøres av menn. Oppgaven vil diskutere problemstillingen:

Hvordan oppfatter deltagere på killmiddag menn og maskulinitetens plass i feministbevegelsen?

For å svare på problemstillingen vil jeg i først presentere teorier og perspektiver på kjønn, samt teorier og tidligere forskning på maskuliniteter. I kapittel 3 vil jeg presentere metodiske grep som er gjort i prosessen med datainnsamling og analyse i tillegg til metodiske refleksjoner. I analysekapittelet legger jeg frem mine funn fra datamaterialet med informantenes utsagn. Analysen er inspirert av fenomenologi og hermeneutikk, og er grunnlaget for diskusjonskapittelet. Her tolker jeg funnene i lys av teori og legger frem mine hovedfunn. Kapittel 6 vil oppsummere funn og gi en konklusjon til problemstillingen, samt gi noen forslag til videre forskning på feltet.

2. Teori og tidlige forskning

Mitt teoretiske rammeverk er hentet fra sosiologiske perspektiver som forklarer, analyserer og diskuterer kjønn. Min problemstilling diskuterer maskulinitet, og jeg anser derfor kjønnsteori som relevant for å analysere mitt datamateriale. Jeg vil også presentere forskning som er gjort på tiltak som ligner Killmiddag.

Studier som har problematisert kjønn har lenge rettet sitt søkelys mot kvinner. Initiativet til å studere kvinner kom fra kvinner, og var et resultat av feministiske strømninger. Forskning på kvinners liv hadde en tendens til å bli oversett. Kvinnestudier⁴, eller feministisk teori, oppstod som en kritikk i seg selv til forskningstradisjoner der kvinner ofte ble usynliggjort. Fagfeltet som historie, statsvitenskap og sosiologi handlet i stor grad implisitt eller eksplisitt om menns virkelighet og liv (Kimmel, Hearn, & Connell, 2004). Feministisk teori innenfor sosiologi er ikke et perspektiv, men mangfoldige perspektiver på kjønn, makt og ulikhet. Dette er både fordi sosiologien er mangfoldig og fordi feminismens politiske agenda er flerfoldig og representerer ikke en fullstendig enighet (Littlewood, 2004, s. 2), som forklart i oppgavens innledning. I tillegg har studier av kjønn ofte vært interdisiplinære, og ikke tilhørt kun ett fagfelt (Littlewood, 2004, s. 4). Likevel kan vi peke på noen fellestrekk for det som blir omtalt som feministisk teori innenfor sosiologien.

Feministisk teori må ses i sammenheng med feministisk aktivisme. Kvinnestudier ble utviklet for å forklare patriarkalske strukturer i alle samfunnets sfærer, med mål om å kunne transformere disse (Hines, 2015, s. 23-24). Et feministisk perspektiv vil alltid oppfatte kjønn som delvis eller helt sosialt konstruert. Perspektivene vil også være opptatt av ulikhet når det kommer til kjønn, og hvordan makt og kjønn har sammenheng (Hines, 2015, s. 23-24).

Utviklingen av feministiske teorier har som nevnt sammenheng med en kritikk av at sosiologien ble studert av menn som produserte kunnskap om menn og menns liv. En viktig innflytelse for feministiske tenkere har vært Simone de Beauvoir og verket *Det annet kjønn* (1949/2000). Med at kvinnen er det andre kjønnnet, menes at hennes eksistens alltid sees i forhold til mannen. Han blir oppfattet som standard og det som er normalen. Hans erfaring er universell, mens kvinnen og den kvinnelige erfaring er det fravikende. Da sosiologer beskrev menns liv, var nok dette med oppfatning om menns erfaring er den universelle erfaring.

⁴ Oversettelse av *women's studies* på engelsk

Kritikk til denne tankegangen har vært motivasjon for å produsere kunnskap med kvinnen i sentrum.

Kvinnestudier blir nå av flere kalt kjønnsstudier, for å romme menn og maskuliniteter, samt teoretisering av kjønn som konsept (Littlewood, 2004). I denne oppgaven vil jeg både bruke teorier som tar for seg kjønn generelt, men også noen som tar for seg menn og maskuliniteter spesielt. Fagfeltet som blir betegnet som *maskulinitetsstudier* eller *kritiske studier på menn og maskuliniteter*, er inspirert av feministisk forskningstradisjon (Kimmel, Hearn, & Connell, 2004). Som nevnt var felt som historie og sosiologi, eksplisitt eller ei, studier som i stor grad ble studert av menn - om menn. Feltet som studerer det mannlige kjønn er i så måte ikke i seg selv radikalt (Hearn, 2004). Derfor vil kritisk mannsforskning anerkjenne asymmetriske kjønnsrelasjoner mellom kvinner og menn (Kimmel, Hearn, & Connell, 2004). Dette fremfor at mannen blir behandlet som normalen.

I dette kapittelet vil jeg presentere teorier og perspektiver som jeg vil ta i bruk for å analysere datamaterialet innhentet fra dybdeintervjuer fra deltakere på Killmiddag. Perspektivene jeg vil løfte frem er West og Zimmermanns perspektiv om at kjønn er en gjøring eller handlinger (1987) og Butlers (1998; 2004) oppfatning av diskurser som legger til rette for kjønn som en iscenesettelse. I tillegg vil jeg presentere Connells (2005) teori om at det finnes flere maskuliniteter som må forstås i forhold til hverandre, og noen nyere forståelser om maskuliniteter som er i forandring (Andersson, 2005; Berggren, 2014; Elliot, 2015). Til slutt vil jeg gjøre rede for noen perspektiver og forskning på menn som engasjerer seg i feminisme (Brod, 1998; Kaufman 2004, Kimmel, 1994).

2.1. Å gjøre kjønn

West og Zimmermanns artikkel «Doing Gender (1987) var banebrytende i sin forståelse av kjønn, og er interaksjonistisk forståelse av kjønn som bygger på tanker fra teoretikere som Goffmann, Garfinkel og Hochschild. Tidligere, rundt 60-tallet ble det vanlig å skille mellom biologisk kjønn⁵ og sosialt kjønn⁶. Biologisk kjønn siktet til det kroppslige- anatomi, fysiologi og hormoner. Det sosiale kjønn var egenskaper som var tillært gjennom kultur og sosialt liv. Denne forståelsen la til grunn at det sosiale kjønn var sosialisert, og ble tillært gjennom å imitere familie og autoritetsfigurers kjønnede væremåte (Deutsch, 2007). West og

⁵ Oversettelse av *sex* fra engelsk

⁶ Oversettelse av *gender* fra engelsk

Zimmerman går bort i fra denne oppfatningen, og tilnærmer seg kjønn som en gjøren som blir til i interaksjon.

West og Zimmerman utvider forståelsen av biologisk og sosialt kjønn, og forslår et nytt analytisk begrep for å forstå hvordan kjønn gjøres: *Biologisk kjønnskategori*. Dette er min egen oversettelse av *sex category*. Biologisk kjønn blir determinert av samfunnskapte kriterier for å kategorisere mennesker som kvinnelige eller mannlige. Det kan for eksempel handle om kjønnsorganer eller type kromosomer. Tilfredsstillende kriteriene blir man plassert i en av kategoriene. Likevel, i hverdagen, blir man kategorisert etter hvilken kjønnskategori man fremviser. Det vil si at man i prinsippet kan få tilgang til en annen biologisk kjønnskategori enn det biologiske kjønn man tilhører. I artikkelen vises det til Garfinkel sin case-studie av «Agnes» som var trans, og ble oppfattet som en kvinne av sine omgivelser selv om hun hadde mannlige kjønnsorganer. Hun lærte seg hvordan å fremvise seg selv som en del av den kvinnelige kjønnskategorien gjennom utseende og handlinger (West & Zimmerman, 1987, s. 131). Selv om kjønn kanskje oppfattes som naturlig, argumenteres det for at forestillingen om det naturlige egentlig er et produkt av sosialt organisert virkeliggjøring. West og Zimmerman argumenterer for at kjønn oppstår både som en følge av, men også som et formål for sosiale mekanismer for å legitimere samfunnets mest fundamentale inndelinger av mennesker (1987, s. 127). Det at vi oppfatter kjønn som medfødt og reelt, er et produkt av hvordan vi oppfatter virkeligheten. Det er dermed et sosialt produkt. Ikke bare er kjønn en konsekvens av sosiale mekanismer, men det har også den hensikt at den menneskelige inndelingen skal fortsette å oppfattes legitim. Den sosiale oppfattelsen av kjønns eksistens som naturlig må opprettholdes.

Å gjøre kjønn er en forståelse av at kjønn ikke er noe man *er* men noe man *gjør*. Gjøringen av kjønn skjer i interaksjon med andre, og er en repetitiv gjøren. West og Zimmerman går bort i fra bruken av *kjønnsrolle* som begrep, ettersom en rolle er situasjonsbetinget. Man må ikke innta rollen som sykepleier eller storesøster til alle tider. Disse rollene gjøres relevant når konteksten krever det. Kjønnskategori er derimot noe man må realisere i alle situasjoner, og som alltid gjøres relevant. Man holdes ansvarlig for kjønnskategorien man blir dømt som, enten om man føyer seg til kjønnete forventinger i en situasjon eller ei (West & Zimmerman, 1987, s. 127). Det vil alltid foregå en kjønn vurdering av din gjøren av kjønn, ut ifra hvilke forestillinger som finnes om hva som er mannlige og kvinnelige. Disse forestillingene kan variere over tid, i sosiale settinger, i ulike folkegrupper (Deutsch, 2007, s. 107). Det er mulig å ikke føye seg for de forestillingene som eksisterer om kjønn, men da handler man med risikoen å bli dømt i henhold til disse normative ideene (Deutsch, 2007, s.109). Med andre

ord, er det ikke slik at man alltid må handle etter de normene som følger ved å bli kategorisert som kvinne eller mann, men skulle man gjøre det vil det føre til reaksjoner fra omverdenen. Selv om det er individet som gjør kjønn, er gjøringen situasjonsbasert og legges til rette for ved at andre mennesker er orientert om hvordan gjøringen skal foregå. Å gjøre kjønn er en samproduksjon av mening. Det skapes en enighet om hva kjønn er gjennom rutinemessig sosial organisering. Dermed kan oppfatningen av kjønn rekonstrueres gjennom nye måter å gjøre kjønn på (West og Zimmerman, 1987, s. 126). Med denne forståelsen kunne kjønn oppfattes som mer dynamisk enn teorier som forstår kjønnets oppførsel som sosialisert. Forståelsen er likevel konstant på det viset at kjønn er et aspekt av all sosial interaksjon. Man må alltid forholde seg til at omgivelsene vil dømme deg ut ifra hvilken biologisk kjønnskategori man blir passert i, selv om man skulle bryte forventningene som fører med plasseringen.

2.1.1 Å oppheve kjønn

Deutsch (2007) studerte hvordan å gjøre kjønn som perspektiv ble brukt i empirisk forskning, og så at majoriteten av artiklene viste hvordan kjønn ble konstruert og opprettholdt i forskjellige sfærer. Selv om West og Zimmerman med dette perspektivet gjorde kjønn forstått som noe dynamisk og foranderlig, ble altså perspektivet anvendt i størst grad for å forklare hvordan kjønn *reproduseres* gjennom interaksjon. Deutsch ønsker å ta i bruk det transformative potensialet av å gjøre kjønn som perspektiv. Artikkelens tittel er *Undoing gender*. Dette er en ordlegging som vanskelig oversettes til norsk. Mitt forsøk er likevel å *oppheve kjønn* og er ordleggingen jeg vil ta i bruk, med forståelsen av at all oversetting tillegger og fjerner mening fra begreper. Å oppheve kjønn refererer til handlinger som reduserer kjønnsforskjeller. Selv om å gjøre kjønn henviser både til å rette seg etter og stritte imot kjønnete forestillinger, hevder Deutsch at ordleggingen orienteres mot konformitet, altså å rette seg etter disse forestillingene (2007, s. 122). Deutsch (2007) er opptatt av interaksjoner der kjønn blir mindre relevant og ikke bare gjøres på en ny måte. Dermed stiller hun spørsmål til West og Zimmermans påstand om at kjønn alltid gjøres relevant i interaksjoner, og impliserer at det finnes ukjønnete interaksjoner.

Risman (2009) bygger videre på Deutchs betraktninger og er på sin side kritisk til studier som konkluderer med at menn og kvinner som bryter med tradisjonelle normer gjør nye feminiteter eller nye maskuliniteter. I studier av kjønnets oppførsel vil ofte nye kollektive normer som gjøres av en gruppe kvinner betegnes som alternative feminiteter, i stedet for at fravikelsen av normer oppfattes som ukjønn eller å gjøre kjønn ugjort (Risman, 2009).

Risman har også studert ulike kjønnsuttrykk blant generasjon Y, generasjonen som var unge i årtusenskiftet. Neon av disse identifiserte seg selv utenfor eller på tvers av det binære kjønnsystemet. De oppfattet seg verken som mann eller kvinne eller både mann og kvinne. Dette blir ofte omtalt som ikke-binær. Risman poengterer dog at kvinner som identifiserte seg som ikke-binære, ofte kledde seg i klær fra herreavdelingen og fortalte historier om å feilaktig bli oppfattet som menn. Det mannlige blir oppfattet som generisk menneskelig, mens det kvinnelige blir oppfattet som noe som kun tilhører kvinnen (Risman, 2018). Dette sier noe om hvor innbakt kjønnsystemet er i vår oppfattelse, og hvordan det er vanskelig å kategorisere adferd som uavhengig av kjønn. I tillegg viser det igjen hvordan det mannlige oftere blir oppfattet som de universelle.

2.2. Kjønn som diskursivt og iscenesatt

Judith Butler ga ut *Gender Trouble* i 1990, og ideene hun la frem i dette verket ble svært innflytelsesrikt på feministisk teori. Butler er filosof, og er kjent for å kombinere feministisk teori med postmodernisme. Selv med filosofisk bakgrunn har hennes verk blitt svært innflytelsesrike i sosiologien (Lloyd, 2007, s. 2). I tillegg er hun en pioner innenfor det man kaller *queer theory*, eller *skeiv teori* (Lloyd, 2007, s. 10). Butlers teoretisering av kjønn skiller seg på noen punkter fra tankene til West og Zimmerman om å gjøre kjønn. I dette avsnittet vil jeg gjøre rede for Butlers tanker om kjønn, kropp og begjær.

Heteronormativiteten, også kalt den heteroseksuelle matrisen, er normen om at en kvinne skal begjære en mann og vice versa. Butler mener at den ufravelige heteroseksualiteten, og naturliggjøringen av den, legger grunnlaget for den binære forståelsen av kjønn. Det er denne normen som krever et tokjønnssystem (Butler, 1990, s. 30). På samme måte som West og Zimmerman anser ikke Butler todelingen av sosialt og biologisk kjønn som presist. Hun er imidlertid noe mer radikal i sinn oppfatning. Hun problematiserer i det hele tatt eksistensen av biologisk kjønnete kropp. Butler hevder at virkeligheten er sosialt konstruert, og forstår derfor også biologiske kropp slik (Butler, 1990, s. 9-10). På denne måten forstår Butler det slik at kjønn heller ikke eksisterer i form av biologi. Dette er en inndelingsmåte som er konstruert. Butler hevder at dersom det ikke er noen sammenheng mellom biologisk og sosialt kjønn, gir det ikke mening at maskuliniteten tilkommer bare mannlige kropp og feminiteten kvinnelige (Butler, 1990, s.10) Med dette argumentet hevder hun at biologisk kjønn er normativt fra starten.

Butler forstår som nevnt kjønn som en norm (2004). Jeg leser norm som et diskursivt fenomen. Hun forstår biologisk kjønn, sosialt kjønn og seksualitet som produkter av *diskurs*

(Butler, 1990, s. 42). Diskurs er et begrep som kobles til Foucault, som Butler er sterkt inspirert av. Med diskurs menes måten man forstår et fenomen på, språket man bruker om det og gjøremåter knyttet til fenomenet. Diskurser definerer legetime former for viten, og gjør det er dermed umulig å tenke utenfor rammene av disse diskursene. Diskurser er både formet av og sikrer reproduksjon av det sosiale system. Dermed er diskurser koblet til utøvelse av makt (Foucault, 1970, s. 48). Med norm viser hun til en form for makt som regulerer subjekter. En norm er ikke det samme som regler eller lover, men heller en implisitt standard for det som er normalisert. Denne standarden er vanskelig å få øye på, som viser seg gjennom sosiale praksiser. En norm vil styre en handlings begripelighet, altså hvordan handlinger blir gitt mening. Ettersom en norm vil styre oppfattelsen av et fenomen, vil det å handle utenfor normen, nødvendigvis måtte bli forstått i lys av samme norm (Butler, 2004, s. 42). Med dette forstår jeg at kategoriseringen av mann og kvinne er et produkt av diskurser, og at vi kan ikke forstå biologisk kjønn uavhengig av sosialt kjønn.

En diskurs om kjønn som insisterer på en binær, altså en todelt, forståelse av mann og kvinne umuliggjør nye forståelser som ikke ses i lys av denne (Butler, 2004, s. 43). Makten ligger i subjekters mulighet til å kunne forstå kjønn på en alternativ måte enn binært, fordi alternativet må nødvendigvis oppfattes i lys av den binære forståelsen. Denne diskursen er også undertrykkende fordi kjønnsforskjeller opprettholder rammeverket for patriarkalske kulturelle og politiske strukturer (Butler, 2004, s. 210). I *Gender Trouble* problematiserer Butler det at kvinnen er feminismens subjekt. Kategorien kvinne er skapt av de samme maktstrukturene som feminismen jobber imot (Butler, 1990, s. 9). Dette tolker jeg som at det ikke vil være mulig å oppnå likestilling med mindre den binære forståelsen opphøres.

Basert på tankene som ble presentert i avsnittene over, fremsetter Butler en idé om at kjønn er *performativt*. I boka *Undoing Gender*⁷, bruker Butler drag-praksisen til å eksemplifisere hvordan kjønn er praksis og gjøremåte. Drag er en kunstform der menn kler seg ut som kvinner, eller kvinner kler seg ut som menn. Artistene kaller seg dragqueens eller dragkings etter hvilket kjønn de etterligner. Drag er et tydelig eksempel på hvordan kjønn kan iscenesettes og gjøres uavhengig av biologisk kjønn. Dragqueens skaper en kvinnelig illusjon ved hjelp av sminke, klær og parykker, men også måten de går på og ter seg. De iscenesetter

⁷ For å oppklare så var ikke Deutsch (2007) først ute med å ta i bruk uttrykket «Undoing gender». Hun var selv faktisk ikke klar over dette. I en fotnote i artikkelen skriver hun at hun ikke visste om eksistensen til Butlers bok «Undoing Gender» (2004) da hun utga sin egen artikkel i 2007.

feminitet, helt uavhengig av sin biologiske kropp. Femininitet oppstår ikke naturlig fra en kropp uten Y-kromosomer og vagina. Dragsuperstjernen RuPaul, synger frasen «We are all born naked and the rest is drag» (2014), og jeg vil argumentere for at Butler mener omtrentlig det samme. Alle kropper er nakne fra fødsel, og ved hjelp av klær, sminke og gjøremåter iscenesetter vi feminitet og maskulinitet. Kjønn eksisterer *kun* i handlingene som skaper kjønn, og ikke i biologien (Butler, 1990, s. 33). Kjønn er gjøremåter. Det er hvordan vi kler oss, hvordan vi prater og hvordan vi leser hverandre. Vi iscenesetter våre kjønnede kropper i henhold til vår diskursive forståelse av kjønn.

2.3. Menn og maskuliniteter

Maskulinitetsfeltet har flere retninger innenfor flere forskningstradisjoner, som for eksempel sosiologi, psykologi og statsvitenskap. Mange bidragsytere på feltet er interdisiplinære, men sosiologien er den mest representerte inngangen. Man vil kunne kjenne igjen noen trekk i feltet på tross av dets interdisiplinære natur (Kimmel, Hearn, & Connell, 2004). Feltet er inspirert av, og bygger på, feministiske- skeive- og kritiske kjønnsstudier. Det tar for seg et spesifikt fokus på temaer som angår menn og maskuliniteter. (Kimmel, Hearn, & Connell, 2004). Dette faller innenfor feltets perspektiv på menn som eksplisitt kjønnet, og fremfor ukjønn, universell eller nøytral. Feltet behandler maskulinitet som sosialt konstruert. Mannlighet produseres og reproduseres, og er varierende og foranderlig gjennom historien, i forskjellige samfunn og i forskjellige kontekster. I tillegg vil feltet studere hvordan mannlighet påvirkes av andre sosiale kategorier som klasse, etnisitet, alder og legning (Kimmel, Hearn, & Connell, 2004, s. 3). Teoretikerne jeg vil referere til i denne oppgaven vil stor grad ha perspektiver fra Europa, Australia og Nord-Amerika, og noen vil mer spesifikt ha et nordisk perspektiv. Dette er både fordi dette er perspektivet som er mest representert på feltet, men også fordi mitt datamateriale er hentet i intervju med menn vokst opp i Norden. R. W. Connell er maskulinitetsforskningens mest innflytelsesrike teoretikere (Wedgwood, 2009). For å forstå hennes oppfattelse av maskulinitet vil jeg først ta for meg hennes forståelse av kjønn i det hele tatt. Connell oppfatter kjønn som en måte sosial praksis er organisert. Kjønnprosesser er organisert i sammenheng med en *reproduktiv arena*. Med reprodutiv arena menes de kroppslige strukturene og prosessene i menneskelig reproduksjon. Her inngår seksuell tenning og samleie, fødsel og omsorg for barn, i tillegg til kroppslige forskjeller og likheter (1987). Connell understreker at den reproduktive arena ikke er en biologisk base, fordi det handler ikke om fastsatte biologiske prosesser, men historiske prosesser som involverer kroppen. Kjønn er de sosiale praksisene og relasjonene som er

organisert gjennom den reproduktive arena, og denne koblingen er sosial. Denne sosiale koblingen former en av de mest betydningsfulle strukturene i alle dokumenterte samfunn (Connell, 2005, s. 72). Connell skriver for eksempel at organiseringen av staten er maskulin. Ikke fordi flertallet som har lederstillinger er menn, men på grunn av hvordan praksiser i staten er organisert i forhold til den reproduktive arena (Connell, 2005). Jeg leser dette som at Connell anerkjenner at kropp er forskjellig, for eksempel av at noen kropp blir gravide. Likevel er det en sosial prosess hvordan vi forholder oss til det kroppslige, og denne er foranderlig.

Maskulinitet kan kun eksistere og forstås i referanse til feminitet (Connell 2005, s.3). Maskulinitet referer til egenskaper som knyttes til mannen, og kan defineres som aksepterte former for mannlighet (Connell, 2005). Maskulinitet og feminitet bunnar i en dikotomisk forståelse av egenskaper (Connell, 2003, s. 58). Med det menes at de gjensidig utelukker hverandre. Et annet eksempel på en dikotomi er for eksempel dag og natt. Siden 1800-tallet har det i vesten vært en legitim oppfatning at kvinner og menns egenskap kan forstås som motsetninger av hverandre. Kvinner anses å være omsorgsfulle, pratsomme, emosjonelle, intuitive, seksuelt lojale og lett påvirkelige. Menn på den andre siden er motsatt: aggressive, fåmælt, rasjonelle, analytiske og promiskuøse (Connell, 2003, s. 58). Forestillinger og meninger knyttet til maskulinitet og feminitet blir kontinuerlig adaptert, akseptert, avvist og omdefinert (Rismann, 2018, s.274). Connell hevder dog at det ikke er så lett som at kvinner er omsorgsfulle og menn aggressive. Det finnes flere versjoner av både feminitet og maskulinitet, en kompleksitet som kan komme til syne når kjønn er i samspill med for eksempel mønstre i etnisitet, klasse og generasjoner. I tillegg til å anerkjenne at det finnes flere maskuliniteter, skriver Connell at det er det essensielt å studere relasjonen mellom maskuliniteter (2005, s. 76). Det finnes flere måter å oppføre seg som mann på. Hva som er aksepterte former for mannlighet kan avhenge av faktorer som klasse og etnisitet. De forskjellige formene for maskulinitet må studeres i forhold til hverandre, og for å forstå hierarkiet mellom de vil jeg definere Connells forståelse av hegemonisk maskulinitet.

Connell (2005) bygger på Gramscis klasseanalyse i bruken av konseptet hegemoni i sammenheng med maskuliniteter. I Gramscis analyser er hegemoni overklassens overtak. Dette er ikke bare gjeldende når overklassen truer arbeiderne med å legge ned driften av en fabrikk. Overtaket synliggjøres også inn i organiseringen av det private liv og i kulturelle prosesser, som for eksempel politikk, religiøse doktriner og lønnsstrukturer. Den rådende klasse har defineringsmakt. Hegemoni referer til når den kulturelle dynamikken innehas av en

ledende gruppe som gjør at de får og beholder en ledende posisjon i det sosiale liv (Connell, 2005, s. 79). Connell overfører denne forståelse til maskulinitetsbegrepet, og viser til hvordan det finnes en rådende mannlighet som legger føringer på underordnede maskuliniteter og kvinners praksiser og virkelighetsforståelse (1987, s. 184). Til enhver tid er en form for maskulinitet kulturelt opphøyd i forhold til andre former for maskulinitet. Det betyr ikke at alle grupper kopierer den hegemoniske normen, men det betyr at alternative gjøremåter blir underordnet. Dersom man fraviker den hegemoniske normen for maskulinitet vil denne oppførselen bli ansett som mindre verdifull i forhold til det hegemoniske mannlige idealet.

Hegemonisk maskuline gjøremåter vil manifestere seg i institusjoner, språk og idealer (Connell, 1987, s. 184). Hegemoni blir som oftest etablert dersom det er et samsvar mellom kulturelle idealer og institusjonell makt (Connell, 2005, s. 79). Denne formen for maskulinitet konstrueres i relasjon til andre underordnede former for maskulinitet, men også i relasjon til kvinners underordning (Connell, 1987, s. 184). Dette er kjønnspraksisen som utformer og legitimerer patriarkatet. Hegemonisk maskulinitet sikrer menn den dominerende posisjonen i samfunnet. Det betyr dog ikke at de menneskene som besitter hegemonisk maskulinitet er de mektigste i samfunnet. Denne kjønnspraksisen er mobil og kan utfordres av andre grupper- også kvinner. Selv om de fleste menn ikke legemliggjør den normative standarden for hegemonisk maskulinitet, drar de aller fleste menn nytte av underordningen av kvinner (Connell, 2005, s. 79). Hegemonisk maskulinitet er en kulturell standard, en struktur for institusjonell makt og en måte å gjøre maskulinitet på. Det er likevel ikke en stor gruppe menn som gjør denne formen for maskulinitet.

Med hegemoni kommer som nevnt nødvendigvis både underordning av andre maskuliniteter og underordningen av kvinner og femininiteter. Connell hevder at den viktigste formen for underordning er underordningen av skeive maskuliniteter (2005, s. 78). Denne prosessen markeres med skjellsord som også har henvisninger til feminitet. I senere år, spesielt fra midten av 2010-tallet har begrepet *toxic masculinity*, eller giftig maskulinitet, blitt hyppigere brukt både i akademia og i den offentlige samtale. Begrepet har blant annet blitt brukt i sammenheng med MeToo og seksuell trakassering, masseskytinger, homofobi og høyreekstremisme (Harrington, 2021). Harrington kritiserer akademisk bruk av begrepet, da det som oftest ikke følger med en klar definisjon. I tillegg hevder hun at begrepet individualiserer sexistisk oppførsel og voldsbruk, ofte til marginaliserte menn, fremfor å studere maskulinitet i et større strukturelt rammeverk (2021). Jeg vil argumentere at begrepets eksistens viser til at det finnes negativ adferd som ofte kobles til det mannlige. Jeg tror likevel

at hierarkiet av maskuliniteter, der hegemonisk maskulinitet er overordnet homofile menn, marginaliserte maskuliniteter og femininiteter kan være et gunstigere analytisk rammeverk for adferd koblet til trakassering og vold.

I senere tid har det blitt utviklet teorier som tar for seg maskulinitet i moderne tid. Noe av kritikken til Connells teoretisering av hegemonisk maskulinitet har bunnet på en oppfatning av at teorien ikke kan forklare at homofobi blant menn er nedadgående. Anderson (2005; 2008) fremsetter en teori om inkluderende maskulinitet, som omhandler menn i cheerleading. Hans konklusjon var at menn i feminiserte sfærer kunne iscenesette en inkluderende maskulinitet. Dette er en form for maskulinitet som ikke strebet etter ortodokse maskuline verdier, og som ikke inkluderte homofobi i sin maskuline identitet (Anderson, 2008). Vi kan forstå det som en mykere mannlighet. Anderson hevder at dette oftest forekommer hos hvite-, unge-, middelklasse menn (2008). Christofidou bygger på Andersons tanker, og studerte menn i dansemiljøer, en sfære som også er preget av kvinner. Hun konkluderte med at både repertoaret av hva som anses som verdifulle gjøremåter av maskulinitet og forståelsen av maskulinitet blir bredere i disse miljøene, men først og fremst blant noen grupper av privilegerte menn. Roberts, Elliot og Ralph (2021) mener at Christofidous analyse ikke tar nok hensyn til faktorer som etnisitet og klasse. De viser til maskulinitetsidealer i andre deler av verden enn Vesten. De er kritiske til at hvite og privilegerte menn blir fremstilt som de eneste som skaper forandring, mens mindre privilegerte menn blir forhindret i å skape en produktiv endring. De trekker for eksempel frem menn fra Midtøsten som omfavner skjørhet og kjærlighet (Roberts, Elliot & Ralph, 2021, s.196). Dette er perspektiver som kan vise hvordan noen menn ikke legemliggjør det hegemoniske maskulinitetsidealet. Det er uenighet hvorvidt de som avviser hegemonisk maskulinitet kun er menn som er privilegerte fra før, eller om denne analysen er for smal.

Elliot (2015) teoretiserer det hun betegner som *caring masculinities* eller som jeg velger å oversette til *kjærlige maskuliniteter*. Denne formen for maskulinitet kjennetegnes av å avvise dominans og å integrere verdien av omsorg i sin maskuline identitet. Her inngår kvaliteter som å være kjærlig, gjensidig avhengighet og relasjonsarbeid. Dette er verdier som tradisjonelt har blitt koblet til kvinnen, men som Elliots rammeverk inkorporerer i maskuline identiteter. For menn å gjøre omsorgsarbeid, krever det at de gjør motstand mot hegemonisk maskulinitet, og dermed er det en måte å engasjere seg i likestilling mellom kjønnene. Hun argumenterer for at avvisning av hegemoniske maskuline verdier resulterer i positive implikasjoner, som for eksempel forbedret mental helse, mindre bruk av alkohol og narkotika

og flere intime relasjoner (Elliot, 2015, s. 254). På denne måten vil å gjøre mannlighet på nye måter være en form for feministisk praksis.

Berggren (2014) legger frem en teori om *sticky masculinity*. Jeg vil oversette dette til *klebrig* maskulinitet. I dette perspektivet blir diskurs løftet opp som viktig for hvordan man gjør kjønn og mannlighet. Selv om poststrukturalisme er et perspektiv som i senere år har blitt mye brukt i feministiske studier, har det vært sjeldnere å finne i studier om menn og mannlighet (Berggren, 2014). Berggren hevder at mannlighetsdiskursen står i kontrast med en likestillingsdiskurs, og at subjektet dermed vil ha problemer med å posisjonere seg innenfor disse. Berggren foreslår å betegne mannligheten som klebrig. Menn forholder seg til forståelser av mannlighet som hard og voldelig. Selv om diskursen ikke er satt og evigvarende, og hele tiden satt på prøve, er den likevel klebrig og innbakt i bevisstheten. Selv om mannligheten er fleksibel, og selv om det finnes et større handlingsrom, blir mannligheten klebrigere desto oftere den blir gjort. Normene klebrer seg til kroppen, og innskrenker handlingsrommet (Berggren, 2014). Menn kan forsøke å handle utenfor normen for hva som tradisjonelt blir ansett som mannlig, men må likevel forholde seg til diskursen. Likestillingsdiskurser og mannlighetsdiskurser oppfattes her som motsetninger som ikke kan forenes.

2.4. Perspektiver på menn og feminisme

I litteratur om menn som engasjerer seg i feminisme kommer ofte diskusjonen opp om menn i det hele tatt kan være feminister, eller om de heller bør bli kalt profeminister, eller menn som gjør feminisme (se for eksempel Brod; Hopkins; Kimmel; i Digby, 1998). Denne diskusjonen handler både om definisjonen av hva feminisme er og hva som skal til for å kalle seg en feminist. Uten å komme med et standpunkt i denne debatten selv ønsker jeg å presentere forskning og perspektiver på menn som involverer seg i feministiske tanker, praksiser og organisasjoner.

Selv om menn opplever fordeler ved patriarkalske strukturer, kan strukturen også føre til lidelse for menn. Kjønnstruktur fører til at menn opplever både lidelse og makt, og at denne kontradiksjonen må sees i sammenheng. Slik patriarkatet konstruerer den dominerende definisjonen av maskulinitet, maktforholdet mellom menn og patriarkalske institusjoner er både den som opprettholder menns posisjon i samfunnet og den som forårsaker smerte, usikkerhet og lidelse blant menn (Kaufman, 2004; Kimmel, 1994). Dette kan forstås som menns kontradiktoriske og komplekse makt (Kimmel, 1994). For eksempel har familieliv vært kvinnens domene. Dette har vært fordelaktig for menn. De kan fokusere på arbeid som er

lønnet, og kan ta det rolig etter arbeidet, mens kvinner ofte gjør ubetalt arbeid etter det lønnede. På den annen side er det nettopp denne strukturen som gjør menn ensomme i sin alderdom fordi de har brukt all sin tid på jobb, fremfor å pleie familiære bånd. Privilegiets bakside er emosjonell lidelse. For at menn skal involvere seg i feminisme må de både anerkjenne sine privilegier i de nåværende kjønnsstrukturene, men også anerkjenne at det er disse strukturene som er grunnen til deres emosjonelle frustrasjoner (Kaufmann, 2004). Selv om det ikke er like vanlig at kvinner er hjemmeværende i Norden i dag, er strukturen likevel gjenkjennbar. I Killmiddags invitasjon som vist i innledningen, blir det trukket frem hvordan noen menn jobber så mye at de ikke får like mye tid med barna sine som de skulle ønske. Menns makt er kompleks. Med dominans kommer også et krav om å ikke stille seg sårbar, og dermed kan dette gå utover relasjoner og livskvalitet.

Brod hevder noe feministisk aktivisme krever at menn ikke kan gjøre feminisme uten å fravike sin maskuline identitet. Når menn gjør feminisme, så gjør de det ikke som menn (1998). Hans poeng er at dersom menn skal ønske å engasjere seg i positiv og feministisk transformasjon kreves det at feminismen både har positive syn på maskulinitet og menn. Han ser det som motstridig å samle menn mot patriarkatet og samtidig ugyldiggjøre deres mannlige identitet (1998, s. 211). Kimmel skriver at menn som identifiserer seg som profeminister risikerer avvisning fra andre menn, men at dette er et offer som må til om man skal oppnå likestilling (1998). Menn som er aktive i feminisme kan med andre ord møte mostand både fra andre menn og fra feministbevegelsen. Kaufman (2004) hevder dog at risikoen ved å ikke inkludere menn i likestillingskampen mellom kjønnene vil være at prosjektet mislykkes. Menn er den nåværende kjønnsstrukturens portvoktere, og man kan dermed tenke at de vil være motstandere av forandring. Uten menn med på laget vil det ikke være mulig å fullt innlemme likestillingsprinsipper i alle samfunnsnivåer. For å fjerne maktulighet mellom kjønnene må det skje en systemisk forandring, og når det er menn som i stor grad har makt og innflytelse på økonomi, politikk og næringsliv vil det være nødvendig og involvere menn i engasjement for kvinners rettigheter (Kaufman, 2004, s. 20-21). Selv om feminismen først og fremst er kvinnekamp, er mannens involvering nødvendig for at prosjektet kan gjennomføres.

2.4.1. Samtale, følelser og feminisme

Killmiddag er et likestillingstiltak for menn som bruker samtale som verktøy. Det finnes flere eksempler som ligner. I Storbritannia oppsto flere antisexistiske grupper av menn på 70-tallet i sammenheng med kvinnefrigjøringsbevegelsen. Disse gruppene tilnærmet deg

kvinnebevegelsen med bevisstgjøring, og brukte terapeutiske metoder og diskusjoner, noe som kan minne om Killmiddag som konsept. Samtidig i USA ble det startet lignende grupper som hadde ambisjoner om å eliminere sexisme og forandre mannsrollen (Goldrick-Jones, 2002, s. 191). Det er med andre ord ikke et nytt fenomen å ta med menn inn i kampen mot sexisme ved å bruke samtale og diskusjon som verktøy.

Jeg har kommet over én studie gjort på Killmiddag fra 2020 i det svenske *Tidsskrift för genusforskning*. Denne satte søkelys både på medieomtale av Killmiddag og materialet som er produsert av Make Equal i sammenheng med Killmiddag. Her inngår blant annet samtaleguidene. Studien identifiserer en paradoksal diskurs, der menn ansvarliggjøres for undertrykkende strukturer, som de samtidig skal frigjøres fra og blir ansett som offer for (Olsson & Lauri, 2020). White & Pertz (2002) har studert feminisme blant svarte menn. Mennene så på patriarkalske strukturer som et viktig element for å forstå sine egne vanskeligheter med å utrykke følelser. Dette var en forklaring som støttet seg på feministisk litteratur. De så en bakside med patriarkalske normer om at menn ikke gråter, føler smerte, er redde eller er myke. Opprettholdelsen av disse normene var krevende. Ved å organisere seg kunne de øve seg på å utrykke følelser som tidligere hadde blitt forstått som tabu, og med dette redefinerte de mannlig styrke (2002, s. 417-418). På denne måten inkorporerte sine problemer med å utrykke følelser i den samme kampen som feminismen fører. I tillegg kunne redefineringsen gjøre at de koblet styrke, en tradisjonell maskulin verdi, til det å stille seg sårbar.

Å jobbe med følelser har også vært praksis i feministiske organisasjoner for kvinner. Der har ofte målet vært å omdanne følelser som skam og depresjon til «aktivt» sinne som kan føre til handling (Hercus, 1999). Svarte menn som identifiserte seg som profeminister, hadde noen gjennomgående grunntanker knyttet til identitet. En av disse var det transformative. Denne tanken oppfordrer menn til å forandre seg selv og andre gjennom egen praksis. I korte trekk er målet å gjøre feminisme i praksis, selv som den dominerende gruppe. For å kunne improvisere nye former for mannlighet, må de øve på å gjøre mannlighet på nye måter. Profeministiske menn som følger den transformative grunntanken vil starte med sin egen bevissthet for å forandre samfunnet (White, 2001). Her kan man kjenne igjen litt av Killmiddag sin grunntanke: ”att börja med sig själva i kampen för ett jämställt och jämlikt samhälle” (Killmiddag, i. d.).

2.5. En oppsummering

Med dette kapitlet har mitt mål vært å belyse noen forståelser av kjønn, som kan være nyttige i analysen. Kjønn gjøres i interaksjon, og det finnes forventinger om hvordan du skal gjøre kjønn i henhold til hvilken biologisk kjønnskategori du oppfattes som (j.f. Zimmerman & West, 1987) . I noen interaksjoner er det nok mulig at kjønn ikke gjøres relevant i det hele tatt, eller mindre enn andre (j.f. Deutch, 2007), men det er likevel vanskelig å begripe kjønn utenfor en binær forståelse av mann og kvinne eller maskulint og feminint. En diskursiv forståelse av kjønn forstår også biologi som sosialt, fordi virkelighetsoppfattelse skapes av diskurser, og kjønn er en konsekvens av en binær virkelighetsforståelse (Butler, 1990;2004). Det er også mulig å forstå kjønn den sosiale praksisen som forholder seg til den reproduktive arena (Connell, 1987;2005). Hvordan man forstår kjønn er på mange vis å ta t standpunkt når det kommer til betydningen av det biologiske. Her er det forskjeller mellom perspektivene valgt i denne oppgaven.

På grunn av binær forståelse av virkeligheten oppfattes maskulinitet som motsatt av feminitet. Det finnes likevel flere maskuliniteter, altså flere aksepterte former å gjøre mannlighet på. Disse måles alle opp mot et hegemonisk maskulinitetsideal som underordner både andre former for maskuliniteter og feminitet (Connell, 2005). Det er dermed et interessant paradoks når maskuliniteter vil ha innpass i feminismens prosjekt, når maskuliniteten i sin natur underordner kvinnen. I tillegg er det interessant å analysere det mannlige som eksplisitt kjønn, fremfor en universell menneskelig erfaring. Brytningen hva som er kjønn oppførsel kan på grunn av mellom maskulinitetens status som ideal og normal være utfordrende. Dette vil også utfordre perspektivet om det finnes ukjønnete interaksjoner, og interaksjoner der kjønn ikke gjør seg relevant. Hvis det maskuline oppfattes normalt og nøytralt, hva er så igjen?

3. Metode

Jeg vil i denne delen av oppgaven presentere metodiske valg og refleksjoner som er gjort i forskningsprosessen.

3.1. Vitenskapsteoretisk posisjonering

Min studie er inspirert av fenomenologien i valget av metode. Min interesse har vært informantenes subjektive opplevelse av å delta på Killmiddag, og deres egen forståelse av maskulinitet og likestilling. En fenomenologisk tilnærming vil undersøke et tema ut ifra informantenes egne perspektiver og erfaringer, og vil fortolke betydningen av disse. (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 44-45). Fenomenologien kommer til syne i måten jeg er opptatt av hvordan informantene oppfatter og opplever deltakelse på Killmiddag. Jeg er også påvirket av hermeneutisk metodologi, både i hvordan jeg i fortolkningen av datamaterialet, og i hvordan jeg forsøker å være bevisst og transparent i egne forforståelser om fenomenet jeg studerer (Kristiansen, 2017, s. 155-156). Hermeneutisk tradisjon vektlegger fortolkning av meningsdannelse (Kristiansen, 2017, s. 154), og er i tråd med interessen min for maskulinitetens rolle i likestillingsprosjektet.

Hermeneutikken fremhever at forsker ikke kan være en nøytral observatør., Et sentralt punkt i denne vitenskapstilnærmingen er fokus på forforståelser (Kristiansen, 2017). Gjennom hele studieløpet har jeg fordypet meg i temaer om kjønn og seksualitet. Jeg har som mange kjønnsforskere, vært opptatt av kvinnens perspektiv. Maskulinitetsfeltet var nokså nytt for meg, men jeg har gjennom hele forskningsprosessen lest litteratur på feltet. Utenfor studiene er jeg også opptatt av likestillingsspørsmål, og betegner meg selv som feminist. Min egen forståelse av verden samt min faglige bakgrunn har betydning for spørsmålene som er stilt til informantene, hvilke funn jeg oppfatter som betydningsfulle og hvordan jeg tolker disse funnene (Fangen, 2010, s 50). Dette forsøker jeg å fremheve, heller enn å skjule det.

3.2. Forskningsdesign

Jeg har i denne studien valgt en kvalitativ intervjustudie. Dette kommer av en interesse av informantenes forståelse av menn og maskulinitet i likestillingsproblematikk, og relevant for å produsere viten som kan gi svar på problemstillingen (Thagaard, 2009, s. 55). Det vil ikke si at problemstillingen har vært ordrett den samme gjennom hele prosessen, men interessen min lå i å studere Killmiddag som fenomen, og menn som interesserte seg for feminisme.

Prosjektet krever kvalitative data, da undersøkelsen krever innsyn i informantenes subjektive forståelse av et fenomen. Kvalitative metoder vil være spesielt virkningsfulle for å undersøke hvordan informantene ser på verden (McCracken, 1988, s.18). Spesifikt har jeg brukt intervju som forskningsmetode.

Intervju som metode kan fange opp informantenes livsverden, og deres relasjon til den. I tillegg vil intervjudata gi mulighet til å fortolke meningen med sentrale temaer som kommer frem om informantens livsverden (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 46). Dybdeintervjuer er hensiktsmessige om man ønsker å undersøke nyansene i opplevelser til informantene i forbindelse med et konkret fenomen, i dette tilfellet Killmiddag. Selv om dybdeintervjuet skaper subjektive fortellinger om et fenomen, kan det brukes til å se sammenhenger som ligger utenfor individet (Tjora, 2017). I dette prosjektet ønsker jeg en fordypet innsikt i maskulinitet i møte med feminisme gjennom informantenes subjektive forståelse av dette.

3.2.1. Utvalg

Jeg har gjennomført intervjuer med 5 svenske menn som har deltatt på to eller flere Killmiddager. Som jeg vil komme tilbake til var rekruttering av informanter utfordrende. Oppgavens omfang og tidsperspektivet er også noe som tas i betraktning når man skal bestemme et antall med informanter. Når det kommer til antall informanter kan man ha som hovedregel at man må ha et utvalg som kan svare på problemstillingen. Dette avhenger derfor av kvaliteten på intervjuene (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2016, s.112). Jeg vil argumentere for at mitt utvalg har gitt meg tilstrekkelig data for å besvare problemstillingen. Utvalget er strategisk (Thagaard, 2009, s. 55), og de som stilte som informanter var personer som har vært engasjert i Killmiddag, og som dermed kunne uttale seg reflektert rundt temaet for min problemstilling. I utlysning av informanten var mitt eneste krav at de hadde deltatt minst en gang på Killmiddag, og at de var over 18 år. Jeg visste at jeg kom til å ende med et utvalg av menn på grunn av casens natur, og jeg gikk ut ifra at de som henvendte seg til meg ville ha et spesielt engasjement for tiltaket.

Rekrutteringen har foregått delvis gjennom en Facebookgruppe, som kan ses på som et lite og lukket miljø. På grunn av dette er det fare for at informantene kan bli indirekte identifisert gjennom personopplysninger som kobles til dem. Jeg har valgt å ikke koble personopplysninger til pseudonymene jeg som er gitt til informantene, på grunn av faren or indirekte identifisering, og fordi dette ikke vil ha betydning for analysen. I utvalget har jeg en variert gruppe menn. Informantene varierer i alder fra midt i 20 årene til midt i 70 årene. Noen er enslige eller har kjæreste og noen har familie og er etablert. De har utdanning eller jobber

innen humaniora, kultur eller i utdanningssektoren. En av de jobber i spillindustrien. Jeg har gitt de følgende pseudonymer: Gustav, Emil, Oscar, Alfred og Dev.

3.2.2. Rekrutteringsprosessen

Rekrutteringsprosessen for masterprosjektet var tidvis utfordrende ettersom jeg ikke hadde noen kontakter fra før som hadde deltatt på Killmiddag. Jeg hørte først om Killmiddag gjennom bekjente som visste om noen som hadde deltatt. Dermed startet jeg her, og tok kontakt for å muligens få tak i informanter gjennom henne. Denne kontakten ga meg flere tips. Dette kan man betegne som en snøballutvelgelse. Faren med bruk av denne metoden er et utvalg med lite variasjon (Andrews & Vassenden, 2007), men ettersom jeg har tatt i bruk andre metoder for rekruttering tror jeg ikke risikoen for dette er stor.

I starten av prosessen prøvde jeg å melde meg inn i en Facebookgruppe som ble kalt *Killmiddag Online*. Mitt medlemskap ble ikke godkjent ettersom man måtte identifisere seg som mann for å være med. Det var med andre ord et miljø jeg ikke hadde tilgang til. Jeg fikk administrator av gruppen til å skrive et innlegg i gruppen på mine vegne, og fikk noen svar, men de endte dessverre ikke opp i intervjuer. Jeg tok også kontakt med Organisasjonene MÄN og Make Equal for rekruttering, men fikk heller ikke så mye napp her. Til slutt spurte jeg om råd fra venner som studerer i Sverige. De mente begge to at jeg ikke kom til å få rekruttert noen informanter om jeg valgte å søke etter informanter på norsk, og sa jeg burde forandre teksten til svensk eller engelsk. Jeg skrev en utlysning på svensk, som jeg også fikk postet på Killmiddag Online (se vedlegg 4). Dette var et vendepunkt og gjorde at jeg fikk de siste informantene på plass. I prosessen fikk jeg hjelp av administratorene på Killmiddag Online til rekruttering. Administrator av Facebookgruppen er hva man kan kalle en portvakt i rekrutteringen av informanter, fordi jeg fikk adgang til forskningsfeltet og hjalp til med å få tak i personer som kunne uttale seg om emnet (Homan, 2021). Gjennom portvakten ble det videreformidlet kontaktinformasjon, og informantene sendte selv e-post til meg om interesse.

3.2.3. Planlegging og gjennomføring av intervju

De fem intervjuene ble gjennomført i februar og mars 2022. De varte alle på mellom 50 minutter og litt over en time. Alle foregikk ved hjelp av videotelefonitjenesten *Zoom*. I fire av intervjuene pratet informantene svensk og jeg norsk, mens i ett pratet vi begge hovedsakelig på engelsk. Grunnen til at det ene ble gjennomført på engelsk var at informanten ønsket det. Jeg vil reflektere nærmere rundt språk i kontekst av transkribering av intervjuene.

Intervjuene var semistrukturerte. Det vil si at jeg ikke forholdt meg strengt til intervjuguiden (se vedlegg 3), men var heller opptatt av å dekke de samme hovedtemaene med informantene. Å ikke ha en streng struktur på samtalen er fruktbart dersom man både ønsker informantenes fortellinger, digresjoner og synspunkter, samtidig som man sørger for at samtalen vil kunne besvare problemstillingen (Thagaard, 2009, s. 91). Intervjuguiden delte jeg opp i en introduksjon for å legge rammene for intervjuet. Her var jeg tydelig på anonymisering, og var klar på at om det skulle komme språkforvirringer måtte begge parter si ifra. Videre gikk jeg over til en oppvarmingsdel, der jeg ba informantene fortelle litt om seg selv i tillegg til noen innledende spørsmål om Killmiddag. Deretter hadde jeg tre hoveddeler av intervjuet: Personlig utbytte og motivasjon (1), Generelt om likestilling (2) og Killmiddag som likestillingstiltak (3). Som forklart i innledningen av oppgaven blir feminisme ofte oppfattet som en politisk bevegelse som sentrerer rundt kvinner (Holst, 2013). I samtale med informantene ønsket jeg å skape rom for å prate om kjønnsurettferdighet som omhandler både kvinner og menn. Jeg har derfor konsekvent brukt ordet likestilling i intervjuguiden, fremfor feminisme.

I mitt første intervju var tema 1 og 2 byttet om, slik at informanten først snakket om likestilling, og så om personlig utbytte av Killmiddag. Under dette intervjuet fikk jeg et inntrykk av at dette kunne være førende for hva informanten sa om personlig utbytte. Dermed forandret jeg intervjuguidens struktur etter dette intervjuet. Intervjuet hadde også en avslutningsdel der informantene fikk legge til eller understreke deler ved Killmiddag de mente var relevante, og fikk stille spørsmål til prosessen videre (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2016, s. 151). I denne avslutningsdelen ba jeg også informantene reflektere litt over intervjuets kjønnede dimensjon. Dette vil jeg komme tilbake til senere i kapitlet.

I utforming av spørsmål er det viktig å holde spørsmålene åpne. Min intervjuguide inneholder flere fraser som starter med «Kan du fortelle om...» eller «Hva tenker du...». I spørsmål der de har mulighet til å svare «ja» eller «nei» stilte jeg oppfølgingsspørsmål som «Hvorfor tenker du det?», eller «Kan du utdype dette?» Å stille gode oppfølgingsspørsmål krever at man lytter aktivt til det informantene sier, og ikke kun konsentrerer seg om neste spørsmål (Thagaard, 2009, s. 91). Dette er en treningssak som jeg har jobbet med i jobb som journalist ved siden av studiene. Jeg også opplevde at det var fruktbart å komme med generelle påstander som kunne fremme refleksjon (Thagaard, 2009, s. 92). For eksempel i intervju med Alfred pratet han om generaliseringen av menn som utøver vold, og jeg kom med følgende spørsmål for å snakke videre om dette:

I USA, og litt i Sverige så brukes av og til et begrep. Toksisk maskulinitet. Hva tenker du om den sammensetningen av giftig og maskulinitet. Får mannligheten et dårlig rykte?

Her presenterer jeg en holdning, som jeg ikke kobler til meg selv. Dette opplevdes effektivt for å få frem informantens syn på saken.

3.2.4. Intervju gjennom videosamtale

Intervjuene ble gjennomført på videosamtale via programvaren Zoom. Dette ble gjort av praktiske årsaker, da informantene befant seg i et annet land. Det virket som at informantene syntes at dette var en grei ordning, og etter covid-19 pandemien er Zoom noe mange har blitt introdusert for. En studie som sammenligner kvalitative intervjuer gjort i person og på videotelefonikonkluderer med at intervjuer i person produserer litt flere ord enn ved bruk av videotjenester, men at forskjellen er liten (Krouwel, Jolly, & Greenfield, 2019). Det vil dermed ikke være en stort tap sammenlignet med den økonomiske- og praktiske belastningen det ville medført å ha gjennomført intervjuene fysisk. En fordel med at intervjuene ble gjort på video var at mange av informantene befant seg i egne hjem da de ble intervjuet.

Killmiddag kan potensielt være et intimt og personlig tema. Informantene delte for eksempel situasjoner fra Killmiddager der de hadde diskutert sex, porno og vennsksapsrelasjoner. Jenner og Myers (2018) anbefaler å bruke videobaserte intervjuer temaet for intervjuet var intimt og personlig. Informantene kan selv finne et sted de føler seg komfortable, og dette kan bli viktig for hvor mye de synes er behagelig å dele.

Det som dog kan være en ulempe med bruk av Zoom er tekniske utfordringer, som kan ta tid og flyt fra intervjuet (Johnson, Scheitle, & Ecklund, 2019). I intervjuet med Gustav opplevde jeg hakking i slutten av samtalen. Dette gjorde at flyten ble litt ødelagt, og jeg måtte be han gjenta noen ting. Det var likevel kun noen få ganger mot slutten, og ikke noe jeg vil tro hadde stor betydning. Alfred fikk heller ikke kameraet sitt til å virke. Dette gjorde at jeg ikke kunne se ansiktsuttrykkene eller kroppsspråket hans da han pratet. Dette kan for eksempel ha hindret meg i å stille gode oppfølgingsspørsmål eller at noen av utsagnene mistet sin fulle mening (Johannesen, Tuft & Christoffersen, 2016, s. 151). Min videofunksjon fungerte, og jeg kunne vise at jeg lyttet og var interessert. Imidlertid var intervjuet med Alfred kanskje det intervjuet der jeg stilte minst oppfølgingsspørsmål fordi informanten kom med lange utbroderte svar uten ekstra oppfølging fra min side.

3.2.5. Språk

Det at jeg og informantene snakket forskjellige språk i fire av intervjuene var noe jeg måtte ta hensyn til både i gjennomføring av intervju og i utvelgelsen av spørsmål. I introduksjonen var

jeg som sagt tydelig på at begge parter måtte stille spørsmål om noe var uklart, og dette var noe som skjedde i alle intervjuene. Jeg prøvde også å tilpasse dialekten min, og normerte språket noe. Vi brukte også tid i intervjuet på at informantene fikk gi en definisjon på hva de mente med begreper som *jamstellhet*. I Sverige brukes både *jamstellhet* og *jamlighet* (Holst, 2013), og dermed så jeg det som relevant å få oppklart bruken løpet av intervjuet. Jeg gjorde også et intervju på engelsk, men jeg refererte til og brukte disse svenske begrepene også i dette intervjuet.

3.3. Analyseprosessen

Jeg vil nå forklare hvordan prosessen for å komme frem til funnene jeg presenterer i analysen foregikk, fra transkriberingen av intervju til koding av datamaterialet.

3.3.1. Transkribering

Jeg brukte opptaksfunksjonen på Zoom slik at jeg fikk en lydfil jeg kunne transkribere. For tidsbesparende grunner valgte jeg å for det meste å simultanoversette svarene deres på norsk. Jeg tok vare på noen svenske ord og uttrykk, og spesielt ord som ble kilde til språklig diskusjon mellom meg og deltakerne. En slik oversetting kan gjøre at nyanser i det informantene sier har forsvunnet, men ettersom svensk og norsk er språk som deler mange likheter, antar jeg at essensen i det informantene formidlet er ivaretatt. Intervjuet som ble gjort på engelsk valgte jeg å ikke oversette og transkriberte dette på engelsk. I oversetting fra engelsk til norsk anså jeg faren for å tillegge eller frata mening fra intervjuet som større, i tillegg til at dette også hadde vært tidkrevende.

I transkripsjonen var jeg nøye på å inkludere språk som indikerte at deltakerne var nølende eller tenkte seg om (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 205), som for eksempel ufullstendige setninger og fyllord:

Hmm. Ja. Det tror jeg, men jeg vet ikke hvordan. Men kanskje litt? Jeg tror at da hadde du du vært. Mulig? Ettersom at jeg tror at det hadde vært. Eller du hadde på en måte. Hvis du hadde vært mann da. (Ler). (Oscar)

Sitatet er hentet fra avrundingsdelen med Oscar da jeg spurte om han trodde intervjuet hadde vært annerledes dersom jeg var en mann. Det viser hvordan en grundig transkripsjon kan få frem at informanten er usikker, og ikke har en tydelig og klar mening. I tillegg har jeg tatt med at informanten begynner å le. Det kan ha noe å si for hvordan man kan tolke et utsagn. Kanskje er informanten ironisk, usikker eller useriøs når det sies. Det bør man ta hensyn til om man skal forsøke å ivareta informantens intensjoner og meninger i det man gjør muntlig

interaksjon om til skriftlig data. Jeg har også kursivert ord som jeg har oppfattet at informantene har lagt vektlagt.

3.3.2. Koding og analyse

En av de største forskjellene mellom kvalitativ og kvantitativ forskning vil være at i en kvalitativ studie er man nødt til å definere kategoriene på forhånd for å gjennomføre studien. I en kvalitativ undersøkelse vil målet på mange måter være å finne kategoriene i forskningsprosessen (McCracken, 1988, s. 16). I min studie er jeg interessert i å undersøke maskulinitetsbegrepet gjennom informantenes forståelse og opplevelse av det. I starten av prosessen omhandlet min problemstilling deltakere på Killmiddag sin forståelse av maskuliniteten som koblet til trakassering og sexisme. Dette kom av at dette var bakgrunnen for initiativets start. I intervjuene ble det tydelig for meg at dette ikke var et aspekt som informantene var spesielt opptatt av eller hadde mange refleksjoner rundt. Etersom feltet og tilegnet kunnskap viste seg å være fravikende fra mine forforståelser (jf. Fangen, 2010, s. 51), har den endelige problemstillingen blitt til i arbeid med analysen.

Når transkriberingen var ferdig skrev jeg noen tanker om hva som var mine hovedinntrykk fra materialet. Etterpå begynte jeg å lage empirinære koder av transkripsjonene, en metode inspirert av SDI-modellen (Tjora, 2017). Dette var koder som var direkte hentet fra transkripsjonen, og sa noe om innholdet i det aktuelle segmentet fra intervjuet som koden representerte. Eksempler på koder jeg lagde var «Lett å være åpen om det meste», «Hvor grensen går for om man kommer til å ligge eller ikke» og «The purpose is to start a conversation beyond men». Jeg endte med 359 koder som representerte 48 A4 sider med transkripsjon. Kodene skrev jeg ut på papir og deretter begynte jeg å sette dem sammen tematisk. Kodene hjalp meg å korte ned materialet, og det ble lettere å se sammenhenger mellom intervjuene. En del av kodene anså jeg ikke som relevante for det mitt interesseområde med Killmiddag, og disse tok jeg ikke med i kategoriseringen. Dette var for eksempel koder som representerte småprat, at informantene pratet om hva de tenkte om de andre deltakerne eller sammenligninger med norsk og svensk likestillingspolitikk. Disse fortellingene gir meg likevel kontekst og bakteppe for de andre temaene. Jeg prøvde også å finne frem til tendenser i datamaterialet (Thagaard, 2009, s. 151), heller enn å fokusere på unike perspektiver fra én av informantene. Etter denne kategoriseringen av koder endte jeg med åtte temaer, eller kodegrupper. Temaene var for eksempel «Open-minded og Preaching to the choir» og «Anerkjenner egne privilegier». På dette stadiet bestemte jeg meg for endelig problemstilling. Jeg utviklet tre analysetemaer med utgangspunkt i de åtte temaene som til

sammen kunne svare på problemstillingen. Temaene som legger grunnlag for analysen er «Forestillinger om kjønn», «Syn på likestilling» og «Killmiddag som likestillingstiltak».

3.4. Studiens metodiske refleksjoner

Jeg vil nå reflektere litt rundt min rolle som forsker, etikk i sammenheng med prosjektet og prosjektets gyldighet og generaliseringspotensial.

3.4.1. Forskerrollen

Min forskerposisjon vil påvirke resultatene som fremkommer i prosjektet (Tjora, 2017, s.231). Som tidligere nevnt har jeg en faglig og personlig interesse for kjønn, men i rollen som forsker til Killmiddag som fenomen er jeg utenforstående i forhold til informantene på flere vis. Jeg er kvinne, jeg er norsk og jeg har aldri deltatt eller kjent noen som har deltatt på Killmiddag. På denne måten har jeg hatt en nysgjerrig inngang til fenomenet. Når man er godt kjent med et fenomen kan man ta aspekter ved det forgitt. Jeg brukte disse utenforstående posisjonene aktivt i intervjuene. I dette sitatet bruker jeg min nasjonalitet som verktøy for å få en av informantene til å utdype sin mening om MeToo:

Hvordan kritisk tenker du? Kan du fortelle? Det er litt forskjellig med MeToo i Sverige og Norge.

På den annen side vil min utenforstående posisjon kanskje ikke få tilgang til og øye på viktige aspekter ved fenomenet. Det er nok for eksempel deler av den svenske konteksten dette fenomenet har oppstått i som jeg ikke har innsikt i, som kunne ha ført til andre refleksjoner.

Validitet omhandler hvorvidt undersøkelsen finner svar på det vi spør om (Johannesen, Tuft & Christoffersen, 2016, s. 151). Hva som ender opp med å bli datamaterialet fra intervjuene er derfor et element som er naturlig å reflektere over. Som nevnt ba jeg deltakerne i avslutningsdelen av intervjuet å reflektere rundt om de trodde intervjuet ville utspilt seg annerledes om jeg hadde vært en mann. Dette anså jeg interessant ettersom Killmiddag er et tiltak som er kjønnseksklusivt, mens intervjusituasjonen ikke var det. I Egeberg Holmgrens studie av svenske feministiske menn (2013), analyserte hun informantenes feministiske, eller mindre feministiske, praksiser i intervjusituasjonen. Intervjuet som intersubjektiv situasjon vil ha en kjønn dimensjon, og en arena for å samprodusere og iscenesette kjønn. Dermed kan man også observere hvordan intervjudeltakerne gjør kjønn og hvordan de gjør feminisme. Dev kom med følgende refleksjon angående kjønn i intervjusituasjonen:

But I think its easiest that you are a woman. Because you would know more about gender equality than I do. I don't have to explain it to you [...]. When I say to you that there are

obvious gender equality problems, you kind of understand immediately I don't have to explain them. Or I wouldn't, because you have lived them, I just read about them. (Dev)

Det er ikke utenkelig at noen refleksjoner blir utelatt eller at informantene har uttalt seg slik de ønsker å fremstå. Hvordan denne informanten forstår intervjusituasjonen sier også noe om hvordan han forstår sin mannlige stemme i feminismen. Et element som er viktig å fremheve for å vurdere undersøkelsens validitet er hvorvidt informantene svarer ærlig (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 276), og man må anerkjenne at informanten kan ønske å svare «riktig» på spørsmålene man stiller (Tjora, 2017, s. 150). I dette tilfellet er jeg bevisst på at jeg som kvinne intervjuer menn som engasjerer seg i feministisk praksis. En av de andre informantene uttalte også mot slutten av intervjuet at han var interessert i vinklingen av prosjektet. Dette er naturligvis ikke så rart, men er et tydelig tegn på bevisstheten som følger med når man er del av en intervjusituasjon som skal brukes til forskning. Dette gjør at man blir bevisst på hvordan man fremstår.

3.4.2. Forskningsetiske betraktninger

Ettersom oppgaven krever identifiserbare karakteristikk av informanter, er prosjektet meldt inn og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD, se vedlegg 1) For å ta vare på informantenes anonymitet har jeg gjort flere grep som er beskrevet i kapittel 3.2.1.

Anonymisering var viktig for å skape tillit mellom meg og informantene, og dermed viktig for hvordan gjennomføringen av intervjuene gikk. Flere av informantene var opptatt av dette, og spesielt dersom de fortalte om andre deltakere på Killmiddag:

Det var etter vi hadde bestemt at dette er blir *her*. Vi prater ikke om det her. Jeg kjenner at jeg kan gjøre det nå, fordi du ikke vet hvem de er, og de kommer til å være anonyme. (Gustav)

Her er det tydelig at anonymisering er essensielt for hva informanten ønsker å dele med meg. Det er dermed både viktig av etiske grunner, men også for hvilket datamateriale jeg har endt opp med. Forskeren har også plikt til å respektere informantens privatliv. Ettersom min studie ikke vil sammenligne informantene, har jeg som tidligere nevnt ikke koblet pseudonym med ytterligere personopplysninger. Jeg ønsker ikke at det skal være mulig å indirekte identifisere hvem som har sagt hva, ettersom rekrutteringsprosessen har gjort at noen av informantene vet hvem hverandre er.

Maktforholdet i intervjusituasjonen er asymmetrisk mellom forsker og informant. Det er forsker som bestemmer hvilke spørsmål som stilles og hvordan datamaterialet fortolkes. Det er også en enveidialog, der forskeren har mulighet til å stille informanten intime og personlige spørsmål te å selv svare på disse (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 51). Med tanke på

dette er det viktig at informantene skjønner hva de blir med på. Det skal være frivillig å delta i forskningsprosjekter i henhold til personopplysningsloven (Johannesen, Tufte & Christoffersen). I rekrutteringsprosessen var jeg i kontakt med flere mulige informanter. Da flere av disse endte med å avlyse flere planlagte møter med meg, eller sluttet å svare på e-post besluttet jeg å ikke ta de med i studien. Jeg ønsket ikke at noen skulle føle seg presset til å være med i et forskningsprosjekt. Alle mine informanter har gitt informert samtykke, og skrevet under på vedlagt informasjonsskriv om studien (se vedlegg 2). I ettertid har jeg tenkt at dette skrivet burde ha blitt oversatt til svensk. Jeg passet på å informere tydelig om hva som om til å skje med opplysningene de ga meg i starten av intervjuet, og at de kunne trekke seg eller la være å svare på spørsmål. Jeg var også tydelig på at de ville bli anonymisert. Jeg håper dermed at informantene forstod hva de ble med på selv uten informasjonsskriv på svensk.

3.4.3. Gyldighet og generalisering

For å styrke oppgavens gyldighet har jeg forsøkt å være transparent i mine metodiske valg, samt bygget oppgaven på teoretiske perspektiver som jeg anser relevante etter å ha lest annen forskning på samme felt. Dette vil kunne styrke oppgavens validitet (Tjora, 2017; Kvale & Brinkmann, 2009). For eksempel bygger nye studier på feltet som Berggren (2014) og Elliot (2015) på noen av de samme teoretiske perspektiver om min studie. I tillegg forsøker jeg å være transparent i form av å være tett på datamaterialet, både i analyse men også for å eksemplifisere metodiske betraktninger.

Når det kommer til generalisering er min ambisjon konseptuell generalisering, i det jeg forsøker å utvikle begreper som lener seg på teori i kombinasjon med arbeidet med min empiri (Tjora, 2018). Jeg vil i diskusjonen min for eksempel fremlegge begrepet *å bevisstgjøre kjønn*, inspirert av Zimmermann og West (1987), og Deutsch (2007).

4. Analyse

I analysen har jeg forsøkt å finne mønstre i datamateriale som er gjenkjennbart hos de fleste informantene når det kommer til hvilke fortellinger som kommer frem om hva kjønn er og forestillinger om kjønn. Dette vil hjelpe meg å forstå deres syn på likestilling og på hvilken måte de oppfatter killmiddag som et tiltak som er feministisk. For å besvare hovedproblemstillingen «Hvordan oppfatter deltakere på Killmiddag mannens og maskulinitetens plass i det feministiske prosjekt/likestillingsproblematikk?» vil jeg ta utgangspunkt i tre temaer som jeg har identifisert i datamaterialet: (1) Forestillinger om kjønn, (2) forståelse av likestilling og (3) Killmiddag som et tiltak for likestilling.

Informantene hadde litt forskjellig erfaring knyttet til hvordan Killmiddagene hadde foregått. Noen av informantene hadde arrangert Killmiddager i sammenheng med jobb eller studier. Noen hadde en fast gruppe på 5-6 personer som de møtte over flere ganger, mens andre var for det meste med på åpne middager på restauranter eller andre offentlige steder. De har alle deltatt i tidsrommet fra 2017 til høsten 2021. For noen var det flere år siden sist deltakelse, og det er forskjell på hvor mange ganger de har vært med. Det er med andre ord en variasjon i utvalget når det kommer til hvor mange ganger informantene har deltatt, hvor lenge siden det er og hvordan middagene foregikk. Mens Oscar anslo at et møte varte i omtrent en time, kunne Gustav fortelle at hans første møte varte i 6 timer. Disse timene gikk til å diskutere den aktuelle samtaleguidens første spørsmål. Alfred betegnet møtene som positive og trivelige. Oscar har et annet syn på middagene, og hadde en oppfattelse av at initiativet ikke lenger var like populært eller får like mye oppmerksomhet fordi situasjonen føltes kunstig:

Jeg tror den store utfordringen med Killmiddag er at det er få gutter som anvender det fordi det er en litt... Det føles litt unaturlig. Det er nok derfor jeg ikke har gjort det med mine kompiser. Altså privat hjemme. (Oscar)

Datamaterialet er altså variert når det kommer til hvordan informantene opplevde initiativet. Likevel har de felles at de er menn som har oppsøkt et feministisk eller likestillingsorientert initiativ frivillig.

4.1. Forestillinger om kjønn

For å kunne besvare problemstillingen om hvordan mennene oppfatter menn og maskulinitetens rolle i det feministiske prosjekt er det sentralt å identifisere hvilke forestillinger som finnes om kjønn.

4.1.1 Den negative maskuliniteten

Gjennomgående i datamaterialet er at informantene kobler maskulinitet eller deler av maskuliniteten til noe negativt. De trekker frem en del egenskaper de anser som negative, og kobler disse til det maskuline og til menn. Killmiddag er for flere av dem et tiltak for å kunne gjøre noe med det de tenkte på som negative sider ved mannligheten:

Det var jo en stor del av hva Killmiddag handlet om. At gutter også skal få utrykke og få lære seg å utrykke for eksempel følelser. Da siden vi prater om menn. At menn ofte formes til å være veldig maskuline. Kanskje bruker disse tingene som jeg ikke tror at menn liker så godt. Det får negative konsekvenser. (Oscar)

«Veldig maskulin» settes her i sammenheng med å ikke kunne utrykke og følelser. Erik bruker uttrykket «toksisk maskulinitet», og jeg ber han forklare hva han mener med det:

Den typen maskulinitet som er skadelig for andre mennesker.

Kan du utype hvilke deler det er?

Tenker du hva Killmiddag tar opp spesifikt?

Ja, eller siden du bruker «toksisk maskulinitet» så ønsker jeg egentlig bare at du skal fortelle hva du mener.

Beklager. Jeg mener. Ja, men. Ja. Toksisk er vel bare et annet ord for skadelig. Så det er det jeg mener. Og i den sammenheng så prater man vel om ... Vi prater om porno, vi prater om sex, vi prater om vennskap, kjensler. Med noen slags grunnide om at menn ikke håndterer det så bra. (Emil)

I dette segmentet av intervjuet kan det virke som at informanten tar for gitt at jeg vet hvilke sider av maskuliniteten som er negative. Jeg hadde lignende opplevelse med de andre informantene. Det kan virke som at forestillingen om at det er en del negative egenskaper som knyttes til maskulinitet er en selvfølge, og en forestilling som er så satt at den ikke krever videre utdypning. Det er ikke bare at noen menn innehar noen egenskaper som de anser som negative, men at disse egenskapene er spesifikt knyttet til kjønn. Alfred stilte seg imidlertid kritisk til generaliseringer om mannen og negative sider ved mannligheten. Han fortalte om en situasjon på jobben der han var eneste mann rundt et bord, der kvinnene snakket negativt om menn. Han sa at det samme ikke hadde skjedd om rollene var byttet. Jeg spurte om han synes at mannen hadde fått et dårlig rykte, og brukte begrepet toksisk maskulinitet som eksempel:

Ja det synes jeg. Jeg liker ikke det. Mulig at om man skulle kalle noe for toksisk feminitet så skulle det ha veid opp. Men det er klart det finnes mange avarter av maskulinitet. Det gjør det. For eksempel når man prater om menns vold mot kvinner- så er det som at det er alle menn. Men det gjelder jo virkelig ikke alle. Virkelig ikke. Si at det gjelder 10% av menn. Det er jo ikke sånn at vanlige menn utfører vold mot kvinner. Men det er litt sånn betont. (Alfred)

Han sier videre at han savner at positive sider ved mannligheten blir løftet opp i det offentlige. Her skiller også Alfred på de 10% av menn som utøver vold, og «vanlige menn». Å skille sin

egen maskulinitet, eller sin egen personlighet, fra det som de oppfattet som dårlige mannsidealene var også et aspekt som fantes hos de andre killmiddagsdeltakerne jeg intervjuet. Denne måten å forstå mannlighet på kan kobles til hvilken plassering den hegemoniske maskuliniteten har som ideal (Connell, 2005). Informantene trekker også frem at det er få menn som legemliggjør denne formen for maskulinitet. Det er først og fremst et ideal, fremfor en faktisk gjøren av det mannlige. Dette kan forklare hvordan informantene referer til dette som det som er mannlige. Hegemonisk maskulinitet er tett knyttet til makt og hvordan menn dominerer. Forestillingen de har om maskulinitet er en forestilling om menn som utøver en form for makt gjennom knyttet til vold eller knyttet til å ikke vise seg sårbar for å tape ansikt. Det er også interessant å reflektere over hva som ikke blir sagt i intervjuet. For eksempel kom det ikke frem noen konkrete egenskaper som informantene knyttet til mannlighet som de betegnet som positive. Dersom de snakket om egenskaper de anså som positive ble ikke disse knyttet til det mannlige kjønn. Det virket ikke som at de hadde noen egenskaper knyttet til maskulinitet som de ønsket å forsterke eller som de var stolt av. Dette kan indikere at informantenes assosiasjoner til maskulinitet nesten utelukkende er negative.

4.1.2. Ikke som andre menn

Et funn som gikk igjen hos av informantene var hvordan de omtalte seg selv som lite maskuline, eller at de tok avstand fra menn som de mente var spesielt mannlige. Alfred forteller at hans kvinnelige kolleger synes det var positivt at han deltok på Killmiddag, og at han ikke hadde noen mannlige bekjent som kunne betraktes som «skikkelige machomenn» så mennene i hans liv var også positive til Killmiddagsdeltakelsen. Gustav forteller om hvordan hans killmiddagsgruppe var ganske like når det kom til alder, samfunnsklasse og i måten de var menn på:

Vi hadde fremfor alt hatt tjeikompiser, og gikk ikke rundt og manifesterte noen slags ekstrem manndom. Ganske så. Mer eller mindre umannlige på et vis tenker jeg meg. (Gustav).

Det at man kaller seg umannlig, selv om man identifiserer seg som en mann, kan komme av at de ikke kjenner seg igjen i de negative egenskapene som blir trukket frem i sammenheng med mannlighet. Mennene forklarer hvordan de er annerledes fra andre menn som har de egenskapene som de anser som knyttet til mannlighet:

Men med mine kompiser så prater vi ganske åpent. (Ler). For å være killer da. Så det har ikke vært et så stort problem på samme måte. Vi har ikke hatt. Vi har ikke følt behovet for å ha en killmiddag. Som kanskje også er et problem da. (Oscar)

Her kommer det frem en dualitet som er gjenkjennbar hos flere av mennene. De forteller at menn, og ofte dem selv inkludert, må bli flinkere å være åpne om følelsene sine. De beskriver

seg selv likevel som mer i kontakt med sine følelser enn andre menn. I spørsmål om hvem som har behov for Killmiddag, trekker mennene ofte frem menn som de anser som annerledes fra dem selv. Eksempelvis ser de behovet blant hockeylag og fotballag, eller blant menn som ikke er opptatt av likestilling på samme måte som dem. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 4.3. Det er tydelig at mennene trekker et skille mellom seg selv, og menn som innehar det de ser på som tydelig mannlige egenskaper.

Emil kjenner seg ikke igjen i volden som ofte kobles til maskulinitet, noe som er gjenkjennbart hos flere informanter. Da de skulle velge tema til Killmiddagen de arrangerte valgte de derfor ikke å bruke samtaleguiden som omhandler vold:

I det materialet handlet det jo mye om vold og sånne ting. Som jeg ikke kan relatere til. Ilsker⁸ og, ja. Det er ikke kjensler som er et problem for meg, og jeg tror ikke det var det for noen andre der heller. (Emil)

Det kan virke som at deltakerne ikke kjenner seg igjen alle i egenskapene som blir koblet til maskulinitet. På grunn av den hegemoniske maskulinitetens posisjon i deres forståelse av mannlighet eller maskulinitet, blir det utfordrende for informantene å kategorisere sin egen gjøren til det de oppfatter som mannlige. Som vist i forrige kapittel er deres forståelse av maskulinitet først og fremst negativt ladet, og sees i referanse til hegemonisk maskulinitet som kulturelt ideal. Dersom ens forståelse av maskulinitet kun er negativ er det kanskje ikke rart at dette er noe man ikke inkorporerer i forståelsen av egen identitet.

Det at de opplever at de ikke kjenner seg selv igjen i dette idealet kan tyde på at de gjør en alternativ form for maskulinitet som ikke samsvarer med det hegemoniske idealet.

Maskuliniteter underordner femininiteter (Connell, 2005), og dermed er det kanskje naturlig at menn som gjør feministisk praksis vil ta avstand til maskuline idealer. Elliot (2015) kaller maskuliniteter som omfavner egenskaper som ofte kobles til kvinnen som omsorg, og sårbarhet i relasjoner for kjærlige maskuliniteter. Viktig for denne formen for maskulinitet er også avvisning av hegemonisk maskulinitet. Informantene både avviser hegemoniske idealer, og opplever seg selv som å være annerledes enn andre menn fordi de for eksempel snakker åpent med kompiser. De passer dermed godt inn i Elliot (2015) sitt begrep. Det kan også argumenteres at menn som omfavner praksis som kobles til kvinnen bør kategoriseres som feminine menn. Dette kan tyde på at informantene har en oppfatning i samsvar med det som Brod (1998) fremlegger, nemlig at for å engasjere seg i feminisme må man fravike sin mannlige identitet. Deutch (2007) hevder at det finnes interaksjoner der kjønn ikke blir gjort

⁸ Ilska kan bety sinne eller raseri

relevant, og det som mennene beskriver trenger kanskje ikke å være praksiser som nødvendigvis er kjønnnet. Avvisningen av det mannlige forstås som at deres praksiser ikke passer inn hverken det mannlige eller det kvinnelige.

4.1.3. Mannlighet er sosialisert

I de tidligere delene av dette kapittelet om forestillinger informantene har om kjønn, har jeg vært inne på både hvordan de oppfatter deler av det maskuline som negativ, og at de ikke kjenner seg igjen i det. I tillegg kommer det frem at de synes at menn sitt følelsesliv både er lite komplekst, og at det ikke deles nok av det med andre menn. Hvordan er det informantene så oppfatter at man har tilegnet seg disse kjønnede egenskapene? I mitt materiale kommer det frem at informantene i stor grad oppfatter kjønnede egenskaper som noe som er sosialisert, og ikke noe som kommer fra naturen. I spørsmål om hva som er likestillingsutfordringer i Sverige trekker Dev frem at kvinner fremdeles gjør mer i hjemmet, og at dette hindrer dem i yrkeslivet. Hans forklaring på problemet er hvordan menn oppdras:

We are not brought up in the same way, or raised in the same way, or taking care of the household. Like, “this is what your mum do, you should also do that”. Unless you are raised in a progressive household, which is great. But usually that is not the case. It becomes like a generational. Boys inherit the qualities of their fathers. Especially when it comes to emotional stuff, like I mentioned. (Dev)

Dev er opptatt av oppdragelsen hjemme, men flere av mennene mener også at skolen og idrettslag kan påvirke hvordan menn formes. Dette antyder at de mener at menn kan formes til å bli «mykere», og at det er hensiktsmessig å gjøre tiltak som Killmiddag i tidlig alder.

Jeg tro det er viktig at man gjør det i tidlig alder. Det er noen ting man bokser inn i. En visse rolle og normer. Hvis man skal forandre normer så kreves det ganske mye fra ulike hold. Og at foreldre også er flinke til å oppfostre menn på en måte som gjør at de blir funksjonelle. (Ler). (Oscar)

Hvis man skal få løst noen av de problemene knyttet til maskulinitet så skal man vel gjøre det kanskje i en yngre alder eller i en garderobe der man ikke har pratet om så mange sånne saker. (Emil)

Selv om de formulerer at problemene med maskulinitet bør jobbes med i tidlig alder, tolker jeg dette som at dette er fordi det er til det beste for både unge gutter, men også de som er rundt dem. Jeg tolker mennenes deltakelse på Killmiddag til at de likevel har en tanke om at man kan forandre seg i voksen alder. Med indikasjonen om at mannlighet er tillært, kommer også en forståelse av at det dermed kan «avlæres». Man kan tilegne deg nye egenskaper, og man kan bli kvitt egenskaper som er uheldige. Dette virker også til å være en del av Killmiddags ambisjon med samtaleguidene. Man kan ved å «øve» på å prate med andre menn om følelser og bli bedre på det. Hadde ikke mennene hatt en tanke om at dette var egenskaper

de kunne lære seg, er det nok ikke alle som hadde oppsøkt et slikt tiltak. Noen av deltakerne forteller hvordan Killmiddag faktisk har bidratt til at de har forandret væremåte:

Generelt å være flink til å spørre om følelser når jeg prater med venner. Det forsøker jeg å være. Spesielt med mine killkompiser. At jeg prøver å spørre om vi prater om noe som er vanskelig. Så spør jeg ikke bare om hva som skjedde, men også om hvordan det kjentes for eksempel. Og sånne ting. Så det er en ting jeg tror jeg tar med meg. (Oscar)

Jeg oppfatter det slik at informantene opplever det vanskelig å fravike normative forestillinger om maskulinitet. Det er også tydelig at de har en forståelse av at kjønn ikke er noe statisk, uforanderlig og biologisk, men heller normer som er tillært. De oppfatter at dette er på grunn av inngrodde praksiser som er et resultat av sosialiseringen, men som det er mulig å avlære. Dette henger sammen med West og Zimmerman (1987) som hevder at det skapes en enighet om hva kjønn er gjennom rutinemessig sosial organisering. Killmiddag ses på som en interaksjon som skaper rom for å rekonstruere hvordan man gjør kjønn, en setting der det finnes en ny enighet om hvordan interaksjonen skal foregå. Likevel må mennene hele tiden holdes ansvarlig for den biologiske kjønnskategorien de blir oppfattet som, nemlig mann. De må forholde seg til denne kategorien selv om de fraviker fra normer knyttet til kategorien. Man må realisere kjønnskategorien og forholde seg til den i alle situasjoner, men det er mulig å rekonstruere gjøringen. Med dette har de også en transformativ tilnærming til identitet, på lik linje med de profeministiske mennene i White (2001) sin studie. Ved å delta på Killmiddag viser mennene at de oppfatter kjønn som tillært, men har et ønske om å gjøre mannlighet på en alternativ måte.

4.1.4. Følelser og mannlighet

Noe av det som kunne virke som den største pådriveren for å bli med på Killmiddag, var en tanke om at menn har mangler når det kommer til å være i kontakt med egne følelser, og å være åpne med andre menn om sine følelser. Følelser kan være så mangt, men Gustav forteller hva som ofte menes når det snakkes om menn og følelser:

Det finnes en ide om at menn ikke. Menn får ikke vise følelser. Det finnes en sånn ide, men det er ikke hele sanningen. Det finnes mange følelser som menn hele tiden viser. Men det er jo ofte litt sånn negative følelser. Men vi er veldig følsomme når det kommer til ilska ofte. Og glede når et sportslag vinner. (Gustav).

Det kan virke som det finnes en oppfattelse om at menn føler tillatelse til å vise frem emosjoner som sinne og glede, men at andre følelser ikke skal vises. Det savnet kompleksitet i følelseslivet da han var tenåring:

It was very little emotional range among teenage boys. Ok, "happy, happy, happy happy, - or mad". To draw it really broad. But there are so many emotions in between. Especially when

you are sad, you can be sad in different ways, not just happy all the time. Or you can be depressed or just a bit down. (Dev)

Det handler ikke om at menn er følelsesløse, men at de savner et rikere følelsesliv. Dette med å gråte er et tema som ble dratt frem spesielt i intervju med Dev og Oscar. Begge forteller at ett av spørsmålene i samtaleguidene de har brukt handlet om det å gråte foran mannlige kompiser. Dev beskriver hvordan samfunnet har noen forventninger til menn når det kommer til hvordan de viser følelser:

Like men shouldn't cry. Men shouldn't talk about emotion. Men shouldn't show emotion. Men should only cry during birth. When you see the birth of your child or during sports games. Those are the only times that it is acceptable for men to cry in general. Like if you think specifically about old norms. These are the norms we talk about in these meetings. Regarding love and friendship. Like "When did you cry in front of a man last time?". Very few of us did. (Dev).

Sitatet fra Dev viser at det er ikke det at menn mangler evnen til å gråte. Det handler om konteksten tillater det, og viser hvordan kjønn kommer til syne i interaksjon. Det å gråte, og kanskje spesielt sammen med andre menn, er noe som blir løftet frem som viktig for å ha et rikt følelsesliv og for å oppleve intimitet i relasjoner. Det trekkes frem som noe som viser sårbarhet, noe som er et mål for flere av dem:

Det kan være vanskelig for eksempel å vise følelser for venner. Eller for seg selv. At man lar det være inne. Jeg tror de fleste menn har en erfaring med dette. Som er veldig. Det er veldig problematisk. Men vi snakket for eksempel om at man kan jo øve på å gråte med seg selv eller en kompis. Hvis man for eksempel ser på en sørgelig film. Liksom ta de små stegene. Men det var ting som jeg fikk med meg. Det kan høres veldig banalt ut. Men det er fremdeles sånne ting som er viktig. (Oscar)

Mange av mennene uttrykte at å åpne seg for andre menn, samt å skape dypere relasjoner med andre menn var ønskelig. Dette med å vise sårbarhet, eller å komme i nærmere kontakt med spekteret av følelser oppfattes som en trenings sak. Selv om Alfred selv ikke kunne kjenne seg igjen i at dette var noe han trengte å øve på, forteller han at de andre i gruppen uttrykte at Killmiddag var en arena for å prate med menn på et dypere plan:

Jeg har nok aldri selv opplevd at det skulle være vanskelig å prate med mannlige venner om kjensler og sånn. Men det var mange som synes det var fint i gruppen å kunne slippe løs og snakke om følelser. Mer enn de hadde opplevd at de kunne med sine mannlige kamerater. (Alfred).

Her tydeliggjør også Alfred at Killmiddag som kontekst tillot mennene å gjøre kjønn på en annen måte enn i andre interaksjoner med bare menn. Det er gjentakene at informantene uttrykker at det er foran andre menn de må øve på dette, men at de i interaksjon med kvinner har det lettere for å snakke om intime ting:

Dette er vel det som er hele ideen. At den eneste man kanskje snakker om følelser med er sin flickvän. Og det er vel en øving i å kunne åpne seg for andre mannlige bekjente. Så jeg tror det finnes en egen verdi i å øve på å prate kjensler med menn, hvert fall for de som kanskje ikke gjør det så ofte (Emil).

Deres forestilling om manndom står i kontrast mot forestillinger om femininitet. De kobler det å være i kontakt med følelser og utrykke dem som noe kvinner mestrer, og at de selv kan få det til i interaksjoner med kvinner som mestrer dette. Det at de selv synes dette er utfordrende, og å være i kontakt med følelser og følelsesuttrykk oppleves som et savn. Det at de har en opplevelse av at det er sammen med andre menn det er vanskelig å utrykke seg, viser hvordan kjønn ikke bare er tillærte egenskaper. Kjønn er en gjøren som blir gjeldene i interaksjon, og utspiller seg forskjellig avhengig av kontekst, og henger sammen med hvilken kjønnskategori du blir lest som (West & Zimmerman, 1987). Kjønn blir til og med gjeldene for følelser i subjektet. Butler mener at det er kjønnede diskurser som former subjekter. Forståelsesformer vil ikke bare forme praksiser, men også hvordan en forstår seg selv og sitt eget følelsesliv.

Berggren (2014) beskriver at til oftere tradisjonelle måter for maskulinitet gjøres, jo klebrigere blir denne praksisen. Mennene uttrykker at de har blitt tillært en noen praksiser i barndommen når det kommer til å vise følelser til andre menn, og gjennom reproduisering av disse har de klebret seg til kroppen. Det at de syns at tiltak som Killmiddag burde bli gjort i tidligere alder kan henge sammen med en følelse av at normene koblet til maskulinitet med tiden oppleves klebrige for informantene. De limer seg i større grad til kroppen.

Imidlertid kan man øve på alternative gjøremåter, og etter repetisjon er det kanskje disse som setter seg fast som gjøremønster og blir klebrige. Dette er gjenkjennelig fra White (2001) der profeministiske menn øvde seg på å gjøre feministiske praksiser. Deltakerne har en tro på at man kan «øve seg» på å gjære nye former for mannlighet. Selv om deltakerne har en tanke om at det er mulig å forandre væremåte gjennom å utsette seg selv for situasjoner som Killmiddag, uttrykker de likevel at det er vanskelig og tar tid. Dette er menn som har innsikt i likestilling og normer koblet til kjønn, men likevel står de fast i noen gamle gjøremønster. Likestillingsdiskurser og diskurser om tradisjonelle kjønnsroller er begge til stede, og konkurrerer med hverandre i bevisstheten og i praksisene deres.

4.2. Syn på likestilling

Gjennomgående for informantene var at de hadde en interesse for likestillingsspørsmål eller var engasjert i feministiske initiativ fra før. Noen hadde vært aktive i feministiske studentorganisasjoner eller vært med i likestilling og inkluderingsgrupper i sammenheng med jobb. Gustav hadde prøvd å starte et lignende tiltak i 20-årene sammen med andre menn som

identifiserte seg som feminister. Alfred fortalte at han lenge hadde vært interessert i likestilling og at han var aktiv i Vänsterpartiet som han betegner som et feministisk parti. Intervjuguiden jeg tok i bruk ba informantene reflektere rundt flere aspekter ved likestilling (se Vedlegg 2). Dette så jeg på som nyttig for å kunne identifisere hvilke holdninger de hadde når det kom til likestillingsproblematikk og kjønn. Som nevnt i innledningen er dette begreper som det finnes mange forskjellige forståelser av.

4.2.1 Samfunnet er patriarkalsk

Informantene anerkjente alle, i ulike variasjoner, at både Norden, Vesten og resten av verden var preget av patriarkalske strukturer:

Men det er jo fortsatt slik at patriarkalske strukturer som styrer vestverdene også. Det er veldig tydelig for eksempel når man ser på ulike *war rooms*⁹ nå når det er krig i Ukraina, eller på lønnsstatistikk, eller reproduktivt arbeid i hjemmet. Så det finnes mange saker. For ikke å nevne seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner og sånne saker. (Emil).

Det er tydelig at informantene mener at det generelt sett er kvinner som lider mest under patriarkatet. I spørsmål om hva som er dagens store likestillingsutfordringer dro informantene opp flest temaer der kvinner ofte var den uheldige part. Alfred sier for eksempel:

Om man skulle plukke frem hundre konkrete spørsmål som går på likestilling så ville vel 70-80 av dem å gjelde kvinner. (Alfred)

Denne holdningen underbygges også av at mennene anerkjenner at de selv har opplevd at de har privilegier. Alfred fortalte for eksempel om en stilling han hadde fått for flere år siden på en kvinnedominert arbeidsplass. Han sa at han i senere tid har tenkt at han fikk stillingen fordi han var mann, og ikke fordi han var spesielt godt kvalifisert. Når Dev forklarer hvorfor det er verdifullt å ha samtaler med andre menn, trekker han frem at de har samme erfaring av hvilken innvirkning det har hatt på dem å bli oppfattet som en mann i samfunnet:

I have been able to do several things because I am a man. Or because society view me as a man. That women wouldn't be able to do. And that have affected me. In how I view things, what kind of issues I have, how I talk about stuff. (Dev)

En av virkningene Dev trekker fram ved å bli oppfattet som mann er altså et større handlingsrom enn det kvinner har, og at dette former ens oppfatning av verden og hvordan man tenker og er. Han forteller også at man ikke kan unngå stempelet fra samfunnet, selv om man har innsikt i likestillingsspørsmål.

⁹ Jeg ikke sikker på hva informanten mener med *war rooms*. Min forståelse er at det handler om en type nettforum, men her kan jeg ta feil.

De har også alle sammen engasjert seg i likestillingsspørsmål. Kjønnsurettferdighet har ofte blitt koblet til kvinnens underordning og problemer. Da er det heller ikke rart at mennene har flest eksempler på hvordan kvinner blir undertrykket i samfunnet. I følge Kaufmann (2004) må menn anerkjenne egne privilegier dersom de skal engasjere seg i feminisme. Dette gjør informantene ved å anerkjenne samfunnet som patriarkalsk, og å komme med konkrete historier om hvordan de selv har opplevd at kjønn de blir oppfattet som gir fordeler. Som tidligere nevnt i metodekapittelet av oppgaven, er intervjusituasjonen viktig å ta i betraktning for hvilke uttalelser som kommer fra mennene. Det kan tenkes at informantene har følt et ekstra behov for å uttrykke at kvinner opplever urettferdighet i større grad enn menn ettersom det er en kvinne som intervjuer dem. Det kan ha vært viktig for at de skal føle seg komfortable med å uttrykke hvilken urettferdighet som rammer menn, dersom de har gjort det klart at de også har forståelse for at kvinner lider under patriarkatet.

4.2.2 Menn lider også under patriarkatet

Selv om mennene anerkjenner menns privilegier i verdenssamfunnet og det svenske samfunnet, uttrykker de også at menn kommer uheldig ut i noen sammenhenger. Både Gustav og Alfred trekker frem utdanning som en arena der gutter kommer dårlig ut. Alfred mener at skolen er organisert på en måte som er uheldig for gutter blant annet fordi de utvikles senere enn jenter. Generelt sier alle informantene at både menn og kvinner begrenses av normer og forventninger samfunnet har til begge kjønn. Oscar trekker frem at menn oftest er offer og utøvere av vold. Han trekker også frem menns mentale helse:

Det finnes mye psykisk uhelse blant menn. Nå husker jeg at det var noe man pratet om mye på den tiden. At menn begår suicid oftere enn kvinner, i høyere grad enn kvinner gjør. Da er jo det åpenbart et problem. (Oscar)

En stor del av datamaterialet handler om at informantene tenker at menn blir hindret i å utvikle sin evne til å ha kontakt med og være åpne om følelsene sine gjennom sosialiseringen, og at dette har negative konsekvenser for dem som utdypet tidligere i analysen. Et annet funn som går igjen når det kommer til likestillingsdebatt er at informantene opplever at ytringsklimaet i Sverige ikke gir rom for å løfte opp menn sine problemer på samme måte som kvinners likestillingsproblemer.

Og det er vel feminismens problem eller hva skal man si. For menn holdes tilbake for å drive med likestillingsproblemer. For om man driver med menns spørsmål blir det kritisert av kvinner som at man ikke støtter kvinnekampen. Og en slik holdning må man gå bort ifra. Man må kunne støtte begge deler. Man må utvide likestillingsarbeidet spør du meg. (Alfred).

Det kan virke som at noen av mennene opplever at menn sine problemer sammenlignes og settes opp mot problemene som angår kvinner. Dette var en problemstilling som gikk igjen

også når et kom til skoleresultater. Gustav trekker frem dette i spørsmål om hva han tenker er de største likestillingsutfordringene i Sverige i dag:

Det er at killers resultater i skolen går ned og jenters går opp. Den store samtalen har ofte ikke plass til to tanker samtidig. Noe som hengt med lenge, er at «det er synd om tjejer». Men at det er synd på de ligger veldig nær å si at tjejer er svakere enn killer. Det er lett for å ta inn liksom. Så er det jo snarere sånn at tjejer er generelt mye bedre på det man skal gjøre i skolen, rent statistisk (Gustav)

Her uttrykker han også at dette problemet blir usynliggjort eller ikke løftet frem på grunn av tidligere forestillinger om at jenter oppfattes som den svakere parten. Det var flere av mennene som tok opp dette med at menn sine problemer ofte kommer i skyggen av kvinner.

Som nevnt i innledningen er feminisme forstått som kvinnens isme (Holst, 2013). Selv om likestilling kan peke mot urettferdighet som rammer begge kjønn har det tradisjonelt vært kvinners problemer som har blitt løftet opp. Informantene uttrykker at det ikke finnes plass i den offentlige diskursen om menns problemer, fordi problemene blir sett i relasjon til og sammenlignet med kvinners problemer. Dette kobler jeg til den ufravikelige binære kjønnsdiskursen (Butler, 2004). Denne binære forståelsen er gjennomsyrende for hele samfunnet, også for likestillingsdiskursen. Menn og kvinner, og deres problemer og blir satt opp mot hverandre og sammenlignet med hverandre. Man kan forsøke å se for seg en lignende mekanisme i annen politikk. Dersom utdanningsministeren hadde løftet frem lærermangel i skolen, gir det kanskje ikke like mye mening at fiskeriministerens hadde uttalt at dette er et problem vi ikke kan ta tak i med mindre vi får ordet opp i overfiskeproblemet. Fiskeri og utdanning blir ikke behandlet som et par. Mann og kvinne blir oppfattet som et dikotomisk begrepspar, og det vises også i likestillingsdebatt. Det at mann og kvinne blir behandlet som et par, der vi ikke forstår den ene uten den andre, kan forklare hvorfor informantene opplever at likestilling for menn ikke har plass i offentlig debatt.

Gustav trekker sammenhengen at grunnen til at menn håndterer følelsene sine på et dårlig vis er at menn har for *lite* begrensinger. Han ser i denne sammenhengen en kobling mellom menns makt og menns problemer. Han bruker gruppen han hadde Killmiddag med som eksempel:

Tre av oss to hadde jo jobb som vi var fornøyde med. Og vi har kunne gått gjennom en hel utdanning, funnet partner, hus og jobb. Og fortsatt var vi ganske dårlige sosialt syns vi. Og vi var dårlige på å kjenne etter hvordan vi selv hadde det. Dårlig på å ta hvordan vi hadde det på alvor og såne saker. Det er jo en *brist* (mangel) på begrensinger. Det skulle ikke være mulig å gjøre det så dårlig på såne saker. Det er for lett. Jeg kan syns at mannsrollen krever ganske lite av en på en måte. Og samfunnet passer på at det går bra på et vis.(Gustav)

Med andre ord mener Gustav at frihet og privilegier som menn har tilgang på, kommer med en bakside. Menn klarer seg gjennom livet uten å måtte ta følelsene sine på alvor. Her kan man trekke linjer til menns komplekse makt, og se sammenhengen mellom deres dominans og emosjonelle lidelse (Kimmel, 1994). Med å koble menns makt og privilegier til deres problemer kobler han implisitt deres problemer med kvinnekamp. Dersom maktbalansen hadde vært jevnere hadde kanskje menns situasjon vært annerledes.

4.3. Killmiddag som tiltak for økt likestilling

I dette analysekapittelet er jeg opptatt av hvordan mennene begrunner sin deltakelse på Killmiddag som et bidrag til likestilling. Som tidligere vist var mennene opptatt av å øve på å vise følelser til andre menn. Killmiddag er også for noen av mennene en måte å få mer innsikt i likestillingsproblematikk. Dev hevder for eksempel at en av Sveriges største likestillingsutfordringer i dag er at mange ikke forstår omfanget av problemene. Man kan ikke se problematikken med mindre man har innsikt i likestillingsproblematikk. Problemene vi har i dag er komplekse. Alfred mener også at Killmiddag som tiltak vil gi dypere innsikt:

Hvert fall om man går på en tilstelning som Killmiddag så har man jo en grunninnstilling om at man ønsker likestilling. Så er det ikke sikkert at man forstår rekkevidden av det. Men bare det at man diskuterer så gjør det at man fordypet sin innsikt i hva likestilling betyr. Og dermed også forbedrer muligheten til å jobbe for at det skal bli likestilt. (Alfred)

Her ligger det en tro på at innsikt vil føre til handling. Flere av informantene trakk frem at de snakket om temaer som sex og porno på Killmiddag, og innsikt i disse temaene kan kobles til innsikt i #MeToo-problematikk. Dersom man har hatt samtaler om grensesetting i seksuelle relasjoner, minker kanskje sjansen for å tråkke over andres grenser eller la seg tråkke på selv. Opplysning og innsikt er dessuten en viktig del av prosessen med å anerkjenne privilegier, som kan anses som en sentral del i menns bidrag i feministisk praksis (Kaufman, 2004). Innsikt i temaer som maskulinitet og feminisme for å øke bevissthet rundt disse temaene er en viktig del av tiltaket, og henger nok sammen med deres personlige interesse for temaet. Alle har som tidligere nevnt vært opptatt av likestilling og har et ønske om å fordype denne innsikten.

4.3.1. Preaching to the choir eller sterkere sammen?

Informantene anerkjenner at ettersom Killmiddag er frivillig så er det et tiltak som først og fremst tiltrekker seg menn som allerede er interessert i likestillingsspørsmål. Informantene ser gevinst i å prate med menn som har samme verdier som dem selv når det kommer til likestilling. Det gjør for eksempel at man kan stå sterkere sammen når det kommer til å si i fra om sexismen.

Det er jo et tema som er «sex», og jeg tror det er et tema som er «porno» også. Og der er det jo veldig spesifikke spørsmål. Da kan man bli tvunget til å prate om og se på de her sakene sammen med andre gutter. Jeg tror det kan være kjennes styrkende å se at andre gutter greier å snakke om dette og tenker på dette. Det finnes så mye av det her. At gutter ser andre gutter si og gjøre dårlige saker. Og si dårlige spøker. Man sier ingenting fordi man er redd for å bli utstøtt. Og killmiddag viser at man kan prate om disse tingene, det er ikke farlig. Jeg tror det kan gjøre gutter modigere i andre situasjoner. Å våge å si ifra. (Gustav)

Si på en arbeidsplass eller fotballag at man drar en sexistisk vits. At man da skal si i fra at «det her er ikke ok». Det er jo en veldig vanskelig ting å gjøre alene i en fotballgruppe. Det pratet vi om for eksempel. Ja, men det er jo en måte å starte en forandring. Å endre attituden. Å senke toleransen for sexistiske kommentarer for eksempel. Det tror jeg at det kan bidra til. (Oscar)

Selv om de ser en verdi i å samles menn som har samme verdier, så sier de fleste at det er menn som ikke har like stor interesse for likestillingsspørsmål som ville hatt størst utbytte av middagene.

Problemet med det vi gjorde der er nok at det er mye preaching to the choir¹⁰. De som kom var de som allerede er medvitende om problematikken [...] Men om jeg tror at samtalsmaler kan hjelpe for å åpne seg? Ja det tror jeg absolutt. Altså det er alltid bra med struktur. Hvert fall når det er noe man ikke er så bra på. Killmiddag som konsept bygges jo på frivillighet, og det er nok kanskje ikke de som søker seg til det som behøver det mest. (Emil)

The men that would benefit the most, are the men we can't reach. Who are very rigid in the way they are thinking about society, men, women, trans issues and anything like that. (Dev).

Det er en oppfatning at det finnes menn som har større behov enn det de selv har for å delta på samtaler som Killmiddag. Det gjelder både menn som er dårlige på å «åpne» seg, og menn som har konservative syn på likestilling. De fleste menn vil dra fordeler av den hegemoniske maskulinitetens posisjon i samfunnet (Connell, 2005). Å forsøke å distansere seg fra denne vil kunne føre til tap av kontroll og dominans. Det kan tenkes at mennene jeg har intervjuet har «råd» til å i større grad forsøke å transformere egen gjøren av maskulinitet. Alle informantene har høyere utdanning, og mitt inntrykk er at de er ressurssterke mennesker. De har med andre ord kanskje ikke like mye å tape. Andersson (2005) sin oppfatning er at det er de mest privilegerte mennene som vil kunne gjøre en inkluderende orm for maskulinitet. Christofidou hevder også at visse grupper av menn, ofte privilegerte, vil få et bredere repertoar av hva som er verdifulle maskuline gjøremåter. Kanskje er Killmiddag et tiltak som kun tiltrekker seg menn som posisjonerer seg høyt i samfunnshierarkiet på bakgrunn av andre faktorer enn kjønn. Dette kan også forstås slik at dette er privilegerte menn som definerer hva som er legitime gjøremåter av maskulinitet, og ikke anerkjenner andre alternative maskuliniteter som verdifulle i det feministiske prosjekt.

¹⁰ Engelsk uttrykk som referer til å snakke med folk som allerede er enige med deg.

I Anderson (2005) fremkom den inklusive maskuliniteten i feminiserte sfærer, med cheerleading som utgangspunkt. Killmiddag er dog på den annen side eksklusivt mannsdominert, men likevel er det rom for å avvise ortodokse maskuline verdier. Butler (1998) er opptatt av at femininitet og maskulinitet kan iscenesettes uavhengig av anatomi. Kanskje er Killmiddag en arena der de diskursive rammene gjør at menn kan iscenesette maskulinitet på en måte som ligger nært en kjærlig form for maskulinitet, selv uten at det er en sfære med kvinnedominans. Det kan også forstås som at det er en interaksjon der det er enighet om hvilken gjøren av kjønn som er akseptert, og at den aksepterte formen er kjærligere.

4.3.2. Emosjonelt likestillingsarbeid

Selv om det kan virke som at mennene er opptatt av en følelsesmessig utvikling gjennom Killmiddag, har de en tanke om hvordan det å være «myk» handler om å håndtere sinne og føre til mindre vold.

For meg så handler det, altså feminismen, den bevegelsen, for meg handler om at for menn da. Å få være myk på en måte som ikke alltid har vært tillatt. Så jeg tror det finnes en verdi i å lære å håndtere sin affekt og sine kjensler. (Emil)

Jeg tror fremfor alt så er størsteparten av problemene vi ser har å gjøre med det at vi menn har. Vi er. Vi ligger etter. Følelsesmessig. Ut ifra følelsesmessig intelligens, følelsesliv, forståelse for det. Og med det så kommer også selvrespekt. For du kan ikke slå ned noen og ha noen slags respekt for deg selv. Du kan ikke voldta noen og ha respekt for deg selv. Du kan bare ha en helt skeiv sånn her tørste etter at noen skal frykte deg eller noe. (Gustav)

Å kunne håndtere følelsene sine på en sunn måte er en motgift mot de negative egenskapene, som for eksempel voldelighet, som kobles til manndom. I tillegg kan det å lære seg å prate med menn, gjøre at kvinner kan ta mindre emosjonelt ansvar:

Many times, men offload to other women. And then women becomes, or gets a lot of emotional burden because of men. Men don't talk to other men, they talk to women. It gets a bit unbalanced. Of different reasons. I think in that regard this initiative would help like in that specific regard of who you actually talk with. (Dev)

Dette viser hvordan å kroppsliggjøre en form for kjærlig maskulinitet (Elliot, 2015), er en feministisk praksis. Å ta avstand fra hegemonisk maskulinitet er å forsøke å rokke ved en satt kjønnsorden, en kjønnsorden som reproducerer menns dominans. Ved å både anerkjenne privilegier, og å forsøke å ta avstand fra hegemonisk maskulinitet, kan forstås som en praksis som bidrar i det feministiske prosjekt (Elliot, 2015). Det som ved første øyekast kan bli oppfattet som en form for selvutvikling, der mennene forsøker å komme i kontakt med følelsene sine og utrykke dem, har også et element av at de ikke bare tror dette er bra for dem selv. De tror i tillegg det er nyttig for kvinner og samfunnet ellers.

5. Diskusjon

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere noen sammenhenger og begreper som jeg vil argumentere for at kan være fruktbare utover min empiriske case (Tjora, 2018). Gjennom min analyse har jeg identifisert noen karaktertrekk for informantenes forståelse av egen maskulinitet, om likestilling og Killmiddag som likestillingstiltak. Dette har latt meg identifisere noen sentrale trekk for hvordan de oppfatter menn maskulinitetens rolle i likestillingsprosjektet.

5.1. Feminine menn eller nye maskuliniteter?

Informantenes oppfattelse av hva som er mannlig er preget av den hegemoniske maskulinitetens posisjon som kulturelt ideal. Dette idealet forstår de som uforenelig med feminisme. Dette fordi den hegemoniske maskuliniteten er dominerende, og underordner femininiteter. De opplever at dersom de skal være del av likestillingsprosjektet er det nødvendig å fravike det som tradisjonelt oppfattes som maskulint. Denne forestillingen gjør at de ikke opplever seg selv som mannlige, og hindrer dem i å plassere egen gjøren av mannlighet i likestillingsprosjektet. Selv om de gjør nye former for mannlighet, har ikke dette enda blitt innbakt som en kulturell referanse. Det virker for meg som de opplever at det finnes få alternativer. Finns det i det hele tatt mannlige egenskaper som kan være nyttige for likestilling? De omfavner imidlertid egenskaper som tradisjonelt blir oppfattet som kvinnelige, og oppfatter disse som gunstige for seg selv og samfunnet ellers. På den andre siden innlemmer ingen egenskaper de assosierer med mannlighet som en ressurs i likestillingsprosjektet. Hegemonisk maskulinitet hindrer mennene i å kunne plassere det mannlige innenfor feminismens rammer. De ser ikke på maskuline egenskaper som gunstige for feministisk praksis, og i forlengelse av dette oppfatter de ikke seg selv som maskuline.

Kjærlige maskuliniteter er et begrep som vil kunne samstemme med praksis til deltakere på Killmiddag. Jeg stiller meg likevel kritisk til å bruke dette begrepet om mennenes gjøren av kjønn. Praksisen til menn som omfavner tradisjonelt feminine verdier blir forstått som at de har funnet en alternativ måte å gjøre mannlighet på. Dersom gjøren av kjønn ikke trenger å være koblet til kropp, er det interessant at når mannskropper finner alternative gjøremåter, så betegnes dette som en ny form for maskulinitet. Jeg vil argumentere for at å betegne mennenes praksiser som feminine, kan frigjøre forståelser av at praksiser som gjøres av menn må kalles maskuline. Da kan skillet mellom det biologiske og det sosiale bli visket bort. Dette vil også være en måte å motstå maskulinitetens hegemoniske posisjon, og løfte feminine egenskaper som likeverdige. Det kan virke som at man til og med i kjønnsforskningen er

tilbakeholden med å kategorisere menn som feminine, muligens fordi dette kommer med et stigma. Jeg vil argumentere for at deltakerne ved å ta avstand til hegemonisk maskulinitet, og samtidig ta eierskap til praksiser som oppfattes som feminine, tar del i feministisk praksis. Å gjøre maskulinitet på nye måter, eller å ta eierskap til det feminine er en måte menn kan inkludere seg selv i det feministiske prosjekt.

5.2. Binær likestillingsdiskurs

Deltakerne i mitt prosjekt uttrykte at utfordringer i samfunnet der menn rammes hardest ikke får plass i den offentlige samtale. Jeg oppfatter dette som en konsekvens av en heteronormativ og binær diskurs som er gjennomsyrende for vår forståelse av virkeligheten (Butler, 1998/2004). Til og med i prosjektet der hensikten er å eliminere maktubalanser mellom menn og kvinner, og jobbe mot kjønnsulikhet, er den binære forståelsen et hinder for å komme i mål. For at feminismen skal vinne frem er man avhengig av menns deltakelse i prosjektet (Kaufman, 2004) Dersom man har en forståelse av at patriarkalske strukturer rammer alle kjønn, vil det kanskje være enklere å engasjere seg.

Feminismen har vært kvinner sin kamp, og historisk har det vært viktig å løfte frem nettopp kvinners posisjon for å bekjempe urettferdighet. Likevel, kan en del av utfordringene som rammer menn bli oppfattet som et symptom på de samme strukturene som rammer kvinner. Jeg leser informantenes vanskelighet med å kunne innlemme problemer som rammer det mannlige kjønn som en del av likestillingsprosjektet som et symptom på en binær og heteronormativ diskurs som gjennomsyrer alle sfærer i samfunnet. Binær likestillingsdiskurs gjør at maskulinitet og menn kun blir oppfattet i relasjon til kvinner og femininitet. Det gjør det vanskelig å begripe at problemene kan være to sider av samme sak. Forståelsen av mann og kvinne som dikotomisk par blir et hinder i å forstå likestilling som et felles prosjekt. Det ligger makt i reguleringen av virkelighetsforståelsen vår. Reguleringen er også gjeldende i likestillingskampen, og hindrer den i å involvere alle kjønn.

5.3. Iscenesatt følelseliv

En stor del av hva som var målet med Killmiddag for informantene var å lære seg å komme i kontakt med egne følelser, men ikke minst uttrykke disse følelsene for å skape nærere relasjoner med andre menn. Gjennom Killmiddag skaper mennene en interaksjon der det er en alternativ enighet om hva som er akseptert, i forhold til interaksjoner de har med andre menn til vanlig. De legger konteksten til rette for å finne nye måter å gjøre kjønn på.

Mennene beskriver at de opplever at kjønnet deres har betydning for emosjoner. Subjekter kjønnnes gjennom forståelsesformer og diskurs (Butler, 2004). Vi kan forstå Killmiddag som en arena for å iscenesette kjønn uavhengig av biologi. På samme måte som dragartister iscenesetter feminitet ved hjelp av sminke og klær, kan man argumentere for at deltakere på killmiddag iscenesetter et feminint følelsesliv. Kanskje man kan kalle det en form for emosjonell drag? Gjennom dette sceneshowet avviser de hegemonisk maskulinitet, og omfavner feminine egenskaper. På Killmiddag skapes et rom der rammene legger til rette for at menn kan kroppsliggjøre praksiser som ofte oppfattes som feminine. Å iscenesette normbrytende gjøremåter av kjønn er en strategi for at alle kjønn kan være deltagere i feminismens prosjekt.

5.4. Å oppheve kjønn ved å understreke kjønn

En sentral del av mitt teoretiske rammeverk har vært West og Zimmermanns forståelse av å gjøre kjønn (1987), samt videreutvikling av dette perspektivet (Deutch, 2007; Rismann, 2009). Man kan argumentere for at en sentral del av å eliminere kjønnsurettferdighet bør være å eliminere relevansen av kjønn som fundamental struktur. For dette kreves interaksjoner som reduserer kjønnsforskjeller. På ett vis er Killmiddag en arena der kjønn er særs relevant. Kjønn blir trossalt poengtert i tittelen av tiltaket, og samlingene er forbeholdt menn. I tillegg går konseptet ut på å diskutere kjønn, kjønnsnormer og likestilling. Jeg vil argumentere for at Killmiddag likevel er en interaksjon som på tross av dens fremheving av kjønn kan i sin forlengelse redusere relevansen av kjønn. Selv om Killmiddag er en arena blir en arena der kjønn poengteres, kan tiltaket være fruktbart for å gjøre kjønn mindre relevant. Utenfor veggene for hvor Killmiddag foregår vil deltakerne utvide handlingsrommet til ikke å kun konformere med kjønnsnormer som er tradisjonelt maskuline.

Den mannlige erfaring og det maskuline oppfattes som det universelt menneskelig. Dette henger også sammen med det hegemoniske maskuline kulturelle ideal. Risman (2018) viser til at det maskuline ofte behandles som kjønnsnøytralt. Dersom målet er å oppheve kjønn, og eliminere kjønns relevans, må maskulinitetens universelle posisjon tas i betraktning. Jeg vil derfor argumentere at det vil være nødvendig å behandle også mannen som eksplisitt kjønn for å kunne oppheve kjønn. Min oppfattelse er derfor at man må bli bevisst på kjønnede antakelser og maktforhold for å kunne identifisere det kjønnsnøytrale. Paradokset blir derfor at man må *gjøre kjønn* for at man i forlengelse kan *oppheve kjønn*. Med dette argumentet vil jeg foreslå begrepet *å bevisstgjøre kjønn*. Begrepet spiller på West & Zimmermanns (1987) konsept om å gjøre kjønn, men viser til hvordan bevisstgjøring av kjønnede forventinger kan

være fruktbart for å få øye på hvordan det som oppfattes nøytralt også er kjønnen. For å oppheve kjønn kan det være nødvendig å granske hva som faktisk oppfattes som kjønnsnøytralt, og innse at til og med dette kan ha kjønnede elementer ved seg. Det kan virke som at deltakere på Killmiddag bevisstgjør kjønn gjennom samtale. På denne måten kan de gjøre kjønn mindre relevant, og kanskje til og med oppheve det, når Killmiddagsmaten er ferdig spist.

6. Avsluttende refleksjoner

Jeg har i denne oppgaven diskutert problemstillingen «Hvordan oppfatter deltagere på Killmiddag menn og maskuliniteten sin plass i feministbevegelsen?». Det korte svaret på dette er at de selv ikke opplever at maskuliniteten passer inn i det feministiske prosjekt. Dette bunner i at deres egen forståelse av mannlighet er knyttet til det hegemoniske maskuline ideal, og at de selv ikke kjenner seg igjen i dette. Dett idealet karakteriseres av underordning av kvinner og femininiteter, og er dermed uforenelig med feminisme. De oppfatter det mannlige som negativt og ugunstig for likestilling. Deltakerne på Killmiddag gjør alternative former for maskulinitet som heller omfavner tradisjonelle feminine verdier. Deres oppfattelse av mannlighet hindrer dem i å plassere egen gjøren av maskulinitet innenfor feminismens rammer.

Killmiddag legger likevel rammer for at deltakere kan drive feministisk praksis som menn. Ved å omfavne og ta eierskap til egenskaper assosiert med feminitet er de med på å løfte femininitetens status. Killmiddag legger også til rette for at menn kan utfordre kjønnsnormer, og iscenesette emosjoner som tradisjonelt knyttes til kvinner. Ved å involvere seg i denne praksisen avviser de hegemonisk maskulinitet. Jeg argumenterer likevel for at dikotomisk og binær oppfattelse av kjønn er et hinder for at menns problemer skal kunne innlemmes i feminismen. Denne gjør det vanskelig å forstå at menn og kvinners utfordringer kan knyttes til samme struktur. Til sist lanserer jeg at deltakere på Killmiddag gjør feminisme ved å *bevisstgjøre kjønn*. Ved å granske hva som oppfattes som universelt og nøytralt, og ved å studere kjønnete strukturer, oppdager de sin egen gjøren av kjønn. I forlengelse av dette kan bevisstgjøring av kjønn føre til opphevelse av kjønn.

6.1. Videre forskning

Når det kommer til videre forskning på feltet som oppgaven dekker, tror jeg at det fremdeles er arbeid å gjøre når det kommer til å identifisere interaksjoner der kjønnsrelevansen minsker. Det er også fruktbart å drøfte hvordan man i det hele tatt kan identifisere noe som kjønnsnøytralt i en virkelighetsforståelse preget av kjønnsdikotomier.

I arbeid med denne studien har jeg tatt for meg svenske menn sin involvering i likestillingskamp. I prosessen hadde jeg en samtale med Are Saastad, leder i Reform. Da jeg fortalte om Killmiddag nevnte han at de hadde hatt et arrangement i Norge i samarbeid med broderorganisasjonen MÄN i Sverige. Dette skulle appellere til menn som ville engasjere seg i sexisme og trakassering. Saastad kunne fortelle at det ikke møtte opp andre enn arrangørene

på tilstelningen. Han hadde ikke tro på at et tiltak som Killmiddag ville få stort gjennomslag i Norge, fordi de to landene har en forskjellig tilnærming til likestillingsdebatt. Disse landene er både like og ulike, og å studere den norske mannens oppfatning av mannens rolle i feminismen sammenlignet med den svenske, kunne gi innsikt i hvordan så den norske mannen gjør feminisme. Til slutt vil jeg vise til Kaufman (2004) som hevder at uten menn på laget vil likestillingsprosjektet mislykkes. Derfor er det essensielt å granske hvordan maskuliniteter kan innlemmes i feministbevegelsen. Innsikter som dette kan få flere menn til å engasjere seg i likestillingsarbeid, noe som både menn og kvinner er tjent med.

Litteraturliste

8. marskomiteen i Oslo. (i.d.). Vedtekter. Hentet 2022, 4. juni fra:

<https://www.8marsoslo.no/vedtekter>

Anderson, E. (2005). Orthodox and Inclusive Masculinity: Competing Masculinities among Heterosexual Men in a Feminized Terrain. *Sociological Perspectives*, 48(3), 337–355.

<https://doi.org/10.1525/sop.2005.48.3.337>

Anderson, E. (2008). Inclusive Masculinity in a Fraternal Setting. *Men and Masculinities*, 10(5), 604–620. <https://doi.org/10.1177/1097184x06291907>

Andreassen, C. (2022, januar). Hvorfor hater jeg menn? *Fett*, 76–79.

Andrews, T., & Vassenden, A. (2007). Snøballen som ikke ruller. Utvalgsproblemer i kvalitativ forskning. *Sosiologisk Tidsskrift*, 15(02), 151–162.

<https://doi.org/10.18261/issn1504-2928-2007-02-02>

Arif & Brenner, S. Gutter snakker aldri sammen [Sang]. *BluesBrutterne*. Sony Music Norway.

Berggren, K. (2014). Sticky Masculinity. *Men and Masculinities*, 17(3), 231–252.

<https://doi.org/10.1177/1097184x14539510>

Brekke, A. A. T., & NTB. (2022, 22. april). Trettebergstuen sparker i gang enda et mannsutvalg. *VG*.

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/qWgjlE/trettebergstuen-sparker-i-gang-enda-et-mannsutvalg>

Brod, H. (1998). To Be a Man, or Not o Be a Man- That Is the Feminist Question. I Digby, T (Red.) *Men doing feminism* (s. 197-212). Routledge: New York og London

Butler, J. (1990). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.

Butler, J. (2004). *Undoing gender*. New York: Routledge.

- Christofidou, A. (2018). Men of dance: negotiating gender and sexuality in dance institutions. *Journal of Gender Studies*, 27(8), 943–956.
<https://doi.org/10.1080/09589236.2017.1371008>
- Connell, R. (1987). *Gender and power : society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity.
- Connell, R. (2003). *Om genus*. (C. Hjukstrøm, Overs.) Göteborg: Daidalos. (Opprinnelig utgitt 2002)
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities* (2. utg.). Polity Press.
- de Beauvoir, S. (1973). *Det annet kjønn*. (B. Christensen). Oslo: Pax. (Opprinnelig utgitt 1949.)
- Digby, T. (1998). *Men doing feminism*. New York: Routledge.
- Elliott, K. (2015). Caring Masculinities. *Men and Masculinities*, 19(3), 240–259.
<https://doi.org/10.1177/1097184x15576203>
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon* (2. Utg.). Fagbokforlaget.
- Fileborn, B., & Loney-Howes, R. (2019). *#MeToo and the politics of social change*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. (1970). The order of Discourse. I Young, R. (1981). *Untying the text : a post-structuralist reader*. London og New York: Routledge.
- Goldrick-Jones, A. (2002). Men and Feminism: Relationships and Differences. I *Gender, race, and nation : a global perspective*. Toronto ; Buffalo: University Of Toronto Press, Cop.
- Hanssen, S. S. (2022, 8. februar). – Mannsrollen er nok trangere enn det kvinnerollen noensinne har vært. *Dagsavisen*.
<https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2022/02/08/mannsrollen-er-nok-trangere-enn-det-kvinnerollen-noensinne-har-vaert/>

- Harrington, C. (2021). What is “Toxic Masculinity” and Why Does it Matter?. *Men and Masculinities*, 24(2), 1097184X2094325. <https://doi.org/10.1177/1097184x20943254>
- Hearn, J. (2004). From Hegemonic Masculinity to the Hegemony of Men. *Feminist Theory*, 5(1), 49–72. <https://doi.org/10.1177/1464700104040813>
- HeForShe. (2019). Movement | HeForShe. Hentet fra: <https://www.heforshe.org/en/movement>
- Hercus, C. (1999). Identity, Emotion, and Feminist Collective Action. *Gender & Society*, 13(1), 34–55. <https://doi.org/10.1177/089124399013001003>
- Hines, S. (2015). Feminist Theories. I *Introducing gender and women’s studies*. (4. Utg.). Palgrave: London.
- Holst, C. (2013). Likestilling. *Tidsskrift for Kjønnforskning*, 37(02), 191–198. <https://doi.org/10.18261/issn1891-1781-2013-02-08>
- Holst, C. (2017). *Hva er feminisme* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget. (Original work published 2009)
- Homan, R. (2001). The Principle of Assumed Consent: The Ethics of Gatekeeping. *Journal of the Philosophy of Education*, 35(3), 329–343. <https://doi.org/10.1111/1467-9752.00230>
- Hopkins, P. (1998). How feminism made a man out of me: The Proper Subject of Feminism and the Problem of Men. I Digby, T (Red.) *Men doing feminism* (s. 33-56). Routledge: New York og London
- Høydal, H. F. (2018, 9. desember). Omstridt psykolog: Mener feminisme er veien til et totalitært samfunn. *VG*. Hentet fra: <https://www.vg.no/nyheter/i/vm7oG5/omstridt-psykolog-mener-feminisme-er-veien-til-et-totalitaert-samfunn>
- Jenner, B. M., & Myers, K. C. (2018). Intimacy, rapport, and exceptional disclosure: a comparison of in-person and mediated interview contexts. *International Journal of*

- Social Research Methodology*, 22(2), 165–177.
<https://doi.org/10.1080/13645579.2018.1512694>
- Johannessen, A., Christoffersen, L., & Per Arne Tufte. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt Forlag.
- Johnson, D. R., Scheitle, C. P., & Ecklund, E. H. (2019). Beyond the In-Person Interview? How Interview Quality Varies Across In-person, Telephone, and Skype Interviews. *Social Science Computer Review*, 39(6), 089443931989361.
<https://doi.org/10.1177/0894439319893612>
- Kaufman, M. (2004). Transforming our interventions for gender equality by addressing and involving men and boys: a framework for analysis and action. I S. Ruxton (Red.), *Gender equality and men : learning from practice* (pp. 19–27). Oxford: Oxfam GB.
- Killmiddag. (i.d.). Killmiddag. Hentet 6. Mai fra:
<https://killmiddag.se/>
- Kimmel, M. (1994). Men, Feminism, and Men's Contradictory Experiences of Power. I *Theorizing masculinities*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kimmel, M. (1998). Who's Afraid of Men Doing Feminism? I Digby, T (Red.) *Men doing feminism* (s. 57-68). Routledge: New York og London
- Kimmel, M. S., Hearn, J., & Connell, R. W. (2005). *Handbook of studies on men and masculinities*. Thousand Oaks: Sage.
- Kristiansen, S. (2017). Fortolkning, forforståelse og den hermeneutiske cirkel. I Mik-Meyer, N. & Järvinen, M. (Red.), *Kvalitativ analyse. Syv traditioner*. København: Hans Reitzel forlag.
- Krouwel, M., Jolly, K., & Greenfield, S. (2019). Comparing Skype (video calling) and in-person qualitative interview modes in a study of people with irritable bowel syndrome – an exploratory comparative analysis. *BMC Medical Research Methodology*, 19(1).

<https://doi.org/10.1186/s12874-019-0867-9>

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *InterView: introduktion til et håndværk* (2. utg.).

København: Hans Reitzels Forlag.

Larssen, I. B. (2022, 1. mai). Mannen blir redusert til statist for kvinners likestilling.

MannsForum: <https://mannsforum.no/nyheter/mannen-blir-reduert-til-statist-for-kvinnens-likestilling/>

Lindström, E. (2017, 22. november). Riksdagsmän möttes över partigränserna på #killmiddag.

Aftonbladet. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/Ly7q4/riksdagsman-mottes-over-partigranserna-pa-killmiddag>

Littlewood, B. (2004). *Feminist perspectives on sociology*. England: Pearson Education Limited.

Lloyd, M. (2007). *Judith Butler : from norms to politics*. Cambridge: Polity Press.

Mackay, F. (2015). Radical Feminism. *Theory, Culture & Society*, 32(7-8), 332–336.

<https://doi.org/10.1177/0263276415616682>

Mccracken, G. D. (1988). *The long interview*. California: Sage Publications.

Moi, T. (2006). “I Am Not a Feminist, But...”: How Feminism Became the F-Word. *PMLA*,

121(5), 1735–1741. <https://doi.org/10.1632/pmla.2006.121.5.1735>

NRK. (2021, December 6). *Gutter mot verden*. NRK. Hentet fra: <https://tv.nrk.no/serie/gutter-mot-verden>

NTB, & Moltubak, R. D. (2017, 1. julli). Avlyser neste års festival etter flere anmeldte voldtekter i Sverige. *TV2*.

<https://www.tv2.no/a/9221807/>

Olsson, J., & Lauri, J. (2020). Disengagement through responsibility A study of the gender equality initiative #killmiddag. *Tidsskrift För Genusvitenskap*, 41(3).

Paus, O. (1979) Jeg er så glad i dyr [Sang]. På *Dagbaldets sommerkassett- Alltid Foran*.

Dagbladet.

Rawlinson, K. (2021, 14. oktober). Don't Be That Guy: activists praise campaign tackling sexual violence. *The Guardian*.

<https://www.theguardian.com/society/2021/oct/14/dont-be-that-guy-activists-praise-campaign-tackling-sexual-violence>

Reform. (i.d.). Tjenester. Hentet 4. Juni 2022 fra:

<https://reform.no/tjenester/>

Risman, B. J. (2009). From Doing To Undoing: Gender as We Know It. *Gender & Society*, 23(1), 81–84. <https://doi.org/10.1177/0891243208326874>

Risman, B. J. (2018). *Where the millennials will take us : a new generation wrestles with the gender structure*. New York, Ny: Oxford University Press.

Roberts, S., Elliott, K., & Ralph, B. (2021). Absences, presences and unintended consequences in debates about masculinities and social change: a reply to Christofidou. *NORMA*, 16(3), 190–199.

<https://doi.org/10.1080/18902138.2021.1965791>

Røed, R. (2016, 19. august). Festival i Sverige: 22 anmeldte overgrep på tre dager. *VG*.

<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/pwyAR/festival-i-sverige-22-anmeldte-overgrep-paa-tre-dager>

RuPaul. (2014). Born Naked [Sang]. *Born Naked*. RuCo Inc.

Savage, M. (2020, 4. mai). Sweden's male-only supper clubs...for feminists. *BBC*.

<https://www.bbc.com/worklife/article/20200429-swedens-male-only-supper-clubsfor-feminists?xtor=AL-73-%5Bpartner%5D-%5Beluniversal.com.mx%5D-%5Blink%5D-%5Bmundo%5D-%5Bbizdev%5D-%5Bisapi%5D>

Schultz, M. (2022, January). Om vold. *Fett*, 44–46.

Solanas, V. (2009). *SCUM manifest*. (Overs: W. Mühleisen) Oslo: Ka Forlag. (Opprinnelig

utgitt 1967)

Statement Festival. (n.d.). FAQ. Hentet, 28. Oktober 2021, fra:

<https://www.statementfestival.se/faq>

Suvatne, S. S. (2016, 4.juli). 27 anmeldelser av seksuelle overgrep under festival i Sverige: -

Primært unge jenter som er ofre. *Dagbladet*.

<https://www.dagbladet.no/nyheter/27-anmeldelser-av-seksuelle-overgrep-under-festival-i-sverige---primaert-unge-jenter-som-er-ofre/60267313>

Stålner, E. (2018, 7. mai). #killmiddag, för att patriarkatet suger för alla. *Nöjesguiden*.

<https://ng.se/artiklar/killmiddag-for-att-patriarkatet-suger-for-alla>

Swedish Institute. (i.d.). About – GlobalGuytalk. Heintet 9. April. 2022, fra:

<https://globalguytalk.com/about/>

Thagaard, T. (2009). *Systematik og indlevelse : en indføring i kvalitativ metode* (2. Utg.).

Bergen: Fagbokforlaget.

Therkildsen, T. S. (2021, 13. mars). Kan menn være feminister? *Radikal Portal*.

<https://radikalportal.no/2021/03/13/kan-menn-vaere-feminister/>

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Tjora, A. (2018). *Viten skapt kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Oslo Cappelen Damm Akademisk.

Wedgwood, N. (2009). Connell's theory of masculinity – its origins and influences on the study of gender¹. *Journal of Gender Studies*, 18(4), 329–339.

<https://doi.org/10.1080/09589230903260001>

White, A. M. (2001). John coltrane's style of jazz and the improvisational lives of profeminist black men. *Journal of African American Men*, 6(3), 3–28.

<https://doi.org/10.1007/s12111-001-1000-8>

White, A. M., & Peretz, T. (2009). Emotions and Redefining Black Masculinity. *Men and*

Masculinities, 12(4), 403–424. <https://doi.org/10.1177/1097184x08326007>

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Referansenummer

300406

Prosjektittel

Killmiddag

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for sosiologi og statsvitenskap

Prosjektansvarlig

Hilde Bjørkhaug

Student

Astrid Midtun

Prosjektperiode

03.12.2021 - 10.06.2022

Meldeskjema

Dato

15.02.2022

Type

Standard

Kommentar

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 15.02.2022 med vedlegg. Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, særlige kategorier av personopplysninger om etnisk opprinnelse og seksuelle forhold til 10.06.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11

og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a. For særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål • dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13. Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20). Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32). For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til Personverntjenester ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet i tråd med den behandlingen som er dokumentert. Kontaktperson hos oss: Olav Rosness, rådgiver.

Lykke til med prosjektet!

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Killmiddag”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å forstå fenomenet Killmiddag, opprettet av organisasjonen Make Equal. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Prosjektet vil undersøke hvordan menn gjennom Killmiddag tar ansvar for og reflekterer rundt overgrep og trakassering av kvinner, samt hvordan de opplever Killmiddag som likestillingstiltak. I denne analysen vil jeg være opptatt av hvordan mennene reflekter rundt egen maskulinitet.

Dette er et masterprosjekt som har den foreløpige problemstillingen «Hvordan reflekterer menn som er deltakere på Killmiddag over egen maskulinitet, og hvordan oppfatter de sammenhengen mellom maskulinitet og seksuelle overgrep og trakassering?».

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

NTNU er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Informanten har tatt kontakt på mail etter en Facebook post i en aktuell Facebook-gruppe.

Hva innebærer det for deg å delta?

Et dybdeintervju på omtrent en time over Skype. Det vil bli tatt lydopptak av intervjuet. Personlige opplysninger vil anonymiseres.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Lydopptakene vil bli slettet så fort de er transkribert, og i transkriberingen vil navn og andre spesifikke opplysninger som måtte komme frem bli anonymisert.

Hilde Bjørkhaug, min veileder ved NTNU, og jeg, Astrid Midtun vil ha tilgang til data.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er juni 2022. Opptak vil bli slettet innen det.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- NTNU ved Astrid Midtun (e-post: astrimi@stud.ntnu.no, tlf: 41227876) eller veileder Hilde Bjørkhaug (e-post: hilde.bjorkhaug@ntnu.no)
- Vårt personvernombud ved NTNU: Thomas Helgesen (thomas.helgesen@ntnu.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Hilde Bjørkhaug

(Forsker/veileder)

Astrid Midtun

(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Killmiddag*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i dybdeintervju over Skype.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

Intro

- Anonymitet og frivillighet til å svare.
- Jeg er nysgjerrig på fenomenet, og har ikke vært med på eller hørt om noe lignende før. Mulig jeg stiller spørsmål som kan virke åpenbare for deg, og at jeg stiller spørsmål som ligner på hverandre eller at jeg ber deg gjenta ting.
- Siden vi snakker forskjellige språk er det veldig lov å be meg snakke saktere og gjenta.

Oppvarming- Intro til Killmiddag

- (Alder, yrke og lignende)
- Kan du fortelle hvordan du ble kjent med Killmiddag som fenomen?
- Kan du fortelle om hvordan Killmiddag foregår?
 - o Hvem, hvordan. Hvordan følte det?

Personlig motivasjon og utbytte

- Hva var din motivasjon til å delta på Killmiddag?
- Hvilke forventninger hadde du da du meldte deg på?
- Har du hatt opplevelser som ikke har samsvart med forventningene? Kan du fortelle om det?
- Kan du fortelle om en killmiddag du husker godt?
 - o Hva var spesielt med denne?
- Hvordan er det å snakke om temaene dere har valgt ut?
- Hvem synes du bør delta på Killmiddag?
- Hvilke reaksjoner har du fått på å delta? Negative, positive, nysgjerrighet.
- Av temaene dere har pratet om på Killmiddag, som vennskap, sex og sårbarhet, er det noen av disse du ser annerledes etter du har pratet med andre om det?
- Har du oppdaget holdninger du har, eller handlinger du gjør som du har ønsket å forandre etter deltagelse?
- Hvorfor tror du at Make Equal har ønsket å lage et tiltak for likestilling der bare menn deltar?
 - o Finnes det fordeler ved dette? Finnes det utfordringer ved dette?

Generelt om likestilling

- Hva er din forståelse av likestilling som begrep?
- Finnes det begrensinger for kvinner og menn i dag?
- Finnes det områder vi er i mål når det kommer til likestilling?
- Hva tenker du er de største likestillingsutfordringene vi står ovenfor i Sverige/Norge/Verden i dag?
- Hvor står du politisk?

Killmiddag som middel til å oppnå likestilling

- Killmiddag er et konsept lansert av likestillingsorganisasjonen Make Equal. Hvordan ser du på killmiddag som et tiltak for likestilling? (menn, kvinner, klasse, etnisitet)
- Tenker du at dette kan være et tiltak for å motarbeide sexisme? Hvorfor?
- Tenker du at dette kan være et tiltak for å fremme likestilling blant menn? Hvorfor?
- Hvilket ansvar føler du for å jobbe for mer likestilling?
- Hva tenker du kan være andre tiltak som tar tak i likestilling på et individnivå?
- Hva tror du skal til på et samfunnsmessig nivå for å fremme likestilling mellom kjønn? / Finnes det gode samfunnsmessige tiltak?
- Hvem har ansvar for å sikre likestilling?

Avslutning

- Et poeng med Killmiddag er at det kun skal være menn som samles for samtale. Tror du at dette intervjuet hadde vært annerledes om jeg var en mann? Hvorfor?
- Er det noen ting ved Killmiddag du tenker er relevante, som vi ikke har snakket om?
- Hvilke spørsmål skulle du ønske at jeg hadde stilt deg?
- Spørsmål til prosessen videre i oppgaven?

Vedlegg 4: Utlysning

Har du deltagit på Killmiddag? Då vill jag gärna ha kontakt med dig!

Hej! Jag heter Astrid Midtun, och jeg skriver en masteroppsats om initiativet Killmiddag från Make Equal.

Jag søker dig som vill prata över Zoom om opplevelser i samband med Killmiddag.

Du behöver inte ha deltagit mer än en gång og det kan vara ett tag sedan du deltog. Intervjun pågår i cirka en timme og deltagendet kommer att vara anonymt. Du måste vara 18 år gamal.

Om du vill bli intervjuad eller har spørsmål om projektet kan du skicka dem till **astrimi@stud.ntnu.no**

Takk på förhand för din hjelp!

NB: Jag är norsk, men förstår svenska. Jeg skulle vilja att du pratar svenska i intervjun, men spørsmåla kan ställas på engelska.

Med vänliga hälsningar

Astrid Midtun

Maila: astrimi@stud.ntnu.no

Tel: +47 41227876

